

Jesus for Sceptics, by Michael Green
Copyright 2013: UCCF: The Christian Unions and
Creative 4 International

Copyright за српско издање: ЕУС - ИФЕС Србија,
Студентска 4, Београд, eus@eunet.rs, www.eus.rs

Издавач: ЕДЕН кућа књиге, Нови Сад
у сарадњи са ЕУС, Београд

За издавача: Горан Дожић

С енглеског превео: Небојша Тумара

Техничка припрема: ЕДЕН

Штампа: Принтер, Батајница

ISBN 978-86-89205-08-4

CIP – Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

165 . 72
27 – 31

Грин , Мајкл

Исус под лупом скептика / Мајкл Грин ; (с енглеског превео
Небојша Тумара). - Нови Сад : Еден кућа књиге, 2014
(Батајница : Принтер) . - 96.страна ; 19 цм

Превод дела : *Jesus for Sceptics* / Michael Green.

ISBN 978-86-89205-08-4

а) Скептицизам б) Исус Христос

COBISS . SR - ID 28777415

Мајкл Грин

ИСУС
ПОД ЛУПОМ
СКЕПТИКА

Нови Сад, 2014.

САДРЖАЈ:

1. Скептицизам	9
2. Сумњате ли да је Исус икада постојао? . . .	15
3. Сумњате ли у поузданост Јеванђеља?	27
4. Сумњате ли у идентитет Исуса Христа? . . .	39
5. Сумњате ли да Исусов крст може да обрише ваше грехе?	51
6. Сумњате ли у васкрсење?	63
7. Скептици који су се предомислили	79

“Ко може да поверује у ту лудост?”

Зар све то не треба одбацити као обичну бесмислицу?”

Написао сам ову књигу јер ми је досадило да срећем људе који одмахују руком и одбацују Исуса Христа, а да сами никада нису преиспитали ниједан доказ који се на њ односи. Мада су бројна и значајна дела написана на ову тему, моја је намера била да читаоцима пружим кратку, сажету и занимљиву књигу. На читаоцима остаје да пресуде да ли сам у овоме успео или не. Небројене студије из различитих углова посматрају веру или неверу у хришћанство. Све њих у овој краткој студији остављам по страни у намери да сву пажњу усмерим на саму личност Исуса Христа, која представља темељ хришћанске вере. Поштујем скептике који су спремни да прихвате доказе. Зато и намеравам да у овој студији обрадим питања као што су: “Ко је био Исус Христос?”, “Да ли о њему поседујемо поуздане информације?”, “Зашто је убијен?”, “Да ли је васкрсење могуће?”, “Да ли Исус може да промени човеков живот?”

Ако су ово питања која и ви постављате, наставите са читањем ове књиге!

Мајкл Грин

Оксфорд, 2013.

СКЕПТИЦИЗАМ

Живимо у доба скептицизма.

Скептични смо према политичарима, и зато милиони људи не излазе на гласање. Скептични смо према полицији, којом очито доминирају корупција и расизам. Скептични смо према медијима због прислушкивања телефонских разговора и дезинформација. Скептични смо према свим традиционалним вредностима. Можда једино не сумњамо у толеранцију.

Засигурно смо скептични према хришћанству. Оно је без сумње узидано у сам темељ наше културе, али се данас сматра превазиђеним. За “Нове атеисте” Бога нема. Ако је веровати оном што видимо, цркве су углавном празне. Историјски записи о хришћанској цркви као институцији у најбољу руку су фрагментарни. У њеној историји било је много светлих тренутака попут подстицања образовања, изградње болница или укидања ропства. Међутим, било је ту и страшних саблазни попут мрачњаштва, крсташких

ратова, судбине Галилеја, корумпираних црквених вођа, занемаривања сиромашних, и, у скоројје време, широко распрострањеног сексуалног злостављања деце. Стога нас данас не зачуђује клима неповерења према хришћанским црквама. Све ово могу да разумем и у великој мери подржавам. Ми хришћани морамо ставити руку на срце и признати свој удео у великим застрањењима Цркве.

Без обзира на све то, срце хришћанства је Исус Христос. Понашање хришћана не доводи у питање истинитост хришћанских веровања, али ако Исуса Христа уклонимо из хришћанства, читаво хришћанство, највећа религија коју је свет икад видео, срушиће се као кула од карата. Једино по чему се рано хришћанство разликовало од јудаизма била је личност Исуса Христа. Једино што данас хришћане разликује од моралних и друштвено ангажованих и широкогрудних атеиста јесте личност Исуса Христа. Питамо се да ли је јеткост цинизма и скептицизма нагрисла и углед Исуса Христа?!

Док на универзитетима и јавним скуповима похвално говорим о Исусу Христу, често срећем људе који кажу отприлике следеће: “Добро је да још можете у све то да верујете. Ја сам врло сумњичав према свему томе.” Мој одговор обично изненади саговорника: “Баш ми је драго што сте скептик. То је добро полазно становиште.”

Не трудим се да будем духовит; стварно тако мислим. Реч *скептицизам* има дугу и славну прошлост. Нема ништа суштински погрешног у скептицизму. Овај израз потиче од старих Грка, а значи напосто “истраживање” или “разматрање” (*skepsis*). Скептик одбија да заузме догматску позицију, и драже му је да остане неопредељен. Нема ничег лошег у отворености ума – док није отворен на оба краја! Г.К. Честертон (G.K. Chesterton) једном је приликом духовито приметио: “Отворен ум је сличан отвореним устима: циљ му је да се затвори када загризе нешто чврсто.” Ксенофан, најстарији пресократски филозоф, који је живео у VI веку пре Христа, пружа нам одличан пример правилно усмереног скептицизма. Ксенофан се питао да ли је уопште могуће знати ишта што превазилази сферу личног искуства. Међутим, право на лично мишљење није доводио у питање. Ксенофан је иступио против традиционалног politeизма, чије многобројне богове растржу страсти и ратови. То га је довело до закључка да су људи створили богове по узору на себе. Кад би коњи могли да прикажу како изгледају њихови богови, закључио је Ксенофан, ови би сигурно личили на коње! Он је предложио да се, уместо тога, верује у једног бога са својствима која му “приликују”.

Међутим, док скептицизам изворно означава слободоумно преиспитивање неког предмета

и одупирање тиранији традиције или осећања, овај појам је у данашњој култури задобио негативно значење. Он се може односити на одређену теорију, или на неки догађај попут војне интервенције, или на постојање бића као што су духови и виле. Међутим, скептицизам је најчешће усмерен на религију. Хришћанство је омиљена мета напада. Скептик је неко ко у хришћанство не верује. Можда би се таква особа и дала убедити у супротно да се пред њу изнесу убедљиве чињенице, али обично није тако. Скептик обично остаје неверник.

Скептицизам је здрав из неколико разлога. Он значи да не дозвољавате да вас обмањују. Одбијате да прихватите све што се не заснива на чврстом доказу. Не дате се лако преварити. Пре него што крочите на интелектуални лед, желите да будете сигурни да ће издржати вашу тежину. Одлично.

Скептицизам, међутим, не сме да постане константан човеков став јер онда бива нездрав. На крају крајева, не можете сумњати ако немате у шта да сумњате. Скептицизам увек наступа после вере. Потребно је да у нешто верујете пре него што почнете у то исто да сумњате. Сумња у Бога, примера ради, подразумева претходну веру у Бога. Скептицизам једноставно не може да постоји сам за себе. Према томе, кад скептицизам прерасте у животну филозофију, он

човека претвара у негативну, огорчену особу. Познати шкотски филозоф Дејвид Хјум живео је у XVIII веку, али се његов утицај осећа и данас. Хјум је био изразити скептик, који је сумњао у постојање узрочно-последичних веза у свету. Сумњао је чак и да појединац има јединствен идентитет! Држао је да свест појединца не постоји: ми смо само “скуп различитих доживљаја који се нижу невероватном брзином, и који непрестано навиру и мењају се”. Ако је ово ваш поглед на свет, и ако сте, као и Хјум, “спремни да одбаците сва веровања и све закључке, и ниједно мишљење не сматрате вероватнијим од било ког другог”, онда не би требало да вас изненади ако постанете негативно настројени према свему и огорчени! Што се Хјума тиче, спасла га је његова човечност. “На сву срећу”, прича нам он, “пошто разум није способан да растера ове облаке, природа сама може да се побрине за то. После неколико сати дружења са пријатељима уз бекгемон¹, моја меланхолија и скептични закључци изгледају смешно!”

Можете да сумњате у постојање Бога, мада за то постоје снажни докази. Можете да сумњате у виталност Цркве, иако се она у светским размерама свакодневно увећа за 70.000 нових верника. Можете да сумњате да хришћанство уопште ичему служи, јер вам се чини да оно ништа или мало шта мења у животу оних који га исповедају. Међутим, тешко да можете да

сумњате у све ово истовремено! Стога бих желео да за тренутак оставим по страни све приговоре упућене хришћанству, и ову књигу посветим ономе који је темељ хришћанства – Исусу Христу. Желим такође да вас охрабрим, уколико гајите извесне сумње, да будете скептични на слободоуман начин, у складу са значењем ове речи. Сами преиспитајте доказе и размислите о томе да ли би Исус могао да, уместо извора сумње, постане чврста основа на којој је могуће изградити сигурност усред овог немирног света?

СУМЊАТЕ ЛИ ДА ЈЕ ИСУС ИКАДА ПОСТОЈАО?

Кад бих тврдио да Јулије Цезар или Александар Велики никада нису постојали, сигурно бисте помислили да сам луд. Тако нешто ником никад није пало на памет. Исус из Назарета је далеко познатији и утицајнији од Александра или Цезара, али, и поред тога, има људи који поричу да је икада постојао! Питам се није ли то облик бежања од стварности?

Годинама је Џ.А. Велс (George Albert Wells), професор немачког језика на колеџу Беркбек (Birkbeck College) у Лондону, заступао становиште да Исус никада није постојао. Потом је Џон Алегро (John Allegro) тврдио, наизглед озбиљно, да је хришћанство покренула употреба халуциногенних гљива. Такви чудновати предлози кратког су века, али лоза скептика сеже све до *Златне гране* сер Џејмса Џ. Фрејзера (James George Frazer), за ког је хришћанство једна од многих мистеријских религија које су данас углавном

заборављене, док су у Римском царству биле веома утицајне. Према овој теорији, основна разлика између њих и хришћанства састоји се у томе што је хришћанство успело! Отуда тврдња Тома Харпура (Tom Harpur) у књизи *Pagan Christ* (*Пагански Христос*) према којој “Исус из Јеванђеља није рекао или урадио ништа [...] што не потиче из египатских мистеријских обреда или богослужења која су настала хиљадама година раније”. “У хришћанству ништа није оригинално”, тврди Ден Браун (Dan Brown) у *Да Винчијевом коду*. Према овој књизи, Исус јесте био историјска личност, али све што је у хришћанству од неког значаја непосредно води порекло из ранијих паганских мистеријских религија. Сећам се да сам 2007. године на Флоридском универзитету расправљао са човеком који је заступао исто мишљење.

Ако је циљ овакве расправе да буде више од испразног надмудривања, морамо да испитамо шта су мистеријске религије уистину представљале. Била је то разнолика скупина источномедитеранских верских покрета које су изнедрили прадавни култови плодности и обожавања природе, који су цветали у доба раног Римског царства. Људе је фасцинирала правилна смена раста, цветанја, пропадања и поновног рађања годишњих доба, што су потом применили и на живот човека. После читавог века грађанског рата који је претходио успостављању Царства, опала је вера

у традиционалне богове Рима, док се ширила све већа глад за сигурношћу и смислом. Многи су се окренули мистеријским религијама не би ли стекли духовни ослонац, блискост и наду у живот после смрти. Назив “мистеријске религије” подразумева да су се иницирани чланови оваквих заједница заклињали на ћутање, тако да о њима не знамо много. Знамо да су мистерије укључивале тајне обреде, заједничку трпезу и посебно место окупљања. Са хришћанством су делиле глад за спасењем; при том је такво спасење подразумевало бекство од хладног загрљаја Судбине и (обично) од ужаса загробног живота, а не од греха и себичности.

Раније су неки од научника нагласили извесан број сличности између мистеријских религија и хришћанске вере и живота, предложивши објашњење по ком хришћанство води порекло од оваквих култова. Последњих година, међутим, стручњаци попут Роналда Неша (Ronald Nash), Т. Н. Д. Метингера (Tryggve N.D. Mettinger) и других обавили су опсежна истраживања мистеријских религија и једногласно закључили да ниједна од ових религија не показује убедљиве паралеле с Исусом. Искрено сумњам да се данас још може наћи стручњак за ову тему који тврди да је хришћанство потекло или било под утицајем мистеријских религија. Основна разлика између њих и хришћанства је једноставна – она се темељи на личности Исуса из Назарета.

Деметра, Адонис, Озирис, Митра, Дионис и остали били су митске личности; нико није веровао да су они заиста постојали. Они су смишљени да би се објаснили феномени попут живота, сексуалности или смрти. Сасвим супротно овоме, Исус је представљао историјску личност коју су проповедници хришћанства лично познавали. Ово је од пресудног значаја јер Исуса супротставља свим личностима спаситеља својственим мистеријским култовима. Не само да ниједан од ових јунака није био историјска личност, већ ни у једној од мистеријских религија не постоји учење да бог умире и васкрсва како би верне увео у вечни живот. Данас је доказано да су све оне наводне сличности које су привлачиле старију генерацију стручњака заправо скоријег датума и стога нису могле да услове настанак хришћанства. Непобитна је и врло очигледна чињеница да је хришћанство настало у специфичном и наглашено монотеистичком окружењу, које ни по коју цену не би ступило у везу са неком од паганских религија. Схватање по ком је хришћанство у почетку било мистеријска религија потпуно је одбачено.

Позабавимо се накратко историчношћу хришћанства. Религије попут будизма или конфучијанизма наставиле би да се развијају чак и кад би се доказало да Буда или Конфучије никада нису постојали. Важно је њихово учење. Ово не важи за хришћанство, које не представља

систем верских обреда и етичких учења. Хришћанство је у својој суштини радосна вест о јединственој историјској личности, човеку који је страдао непуних тридесетак година пре појаве Јеванђеља. У то време било је још много сведока чије је исказе било могуће проверити. Ако би било могуће доказати да Исус никада није живео, хришћанство би пукло као пробушен балон. Оно је у потпуности утемељено на уверењу да је овај човек, Исус из Назарета, који је тврдио да поседује и Божију и људску природу, био историјска личност о којој се много тога може рећи.

Ова тврдња не припада сфери идеологије или митологије, већ историје. Каквим доказима располажемо да је Исус заиста постојао? Они потичу како из хришћанских, тако и из нехришћанских извора.

Хришћанско сведочанство

Најранија сведочанства потичу од самих Исусових следбеника, и налазе се како у четири Јеванђеља тако и у посланицама апостола Павла, Петра, Јакова и Јована. Написана у другој половини I века, када су очевици догађаја почели да старе, Јеванђеља нам преносе усмену традицију претходних генерација, и представљају једну потпуно нову књижевну врсту. Јеванђеља нису, строго гледано, ни биографије ни историјске

књиге, иако садрже како биографске, тако и историјске податке. Она су, као што и каже назив *Јеванђеље*, сведочанство о “доброј вести”, радосној вести о Исусу који је писцима Јеванђеља, као и многим другима, из корена променио живот. Не треба ни помињати да је, због тако високих улога, истинитост Јеванђеља била под сталним ударом, а данас су улози већи него икада. Не тражим од вас да верујете у божанско надахнуће Јеванђеља, нити да га сматрате неоспорним и безгрешним, већ да у њима видите искрену намеру савременика да сведоче о животу, смрти и васкрсењу највећег човека ког је свет икад видео, који је поделио ток историје на два дела. На крају крајева, ниједан други човек не може да се похвали чињеницом да му се, две хиљаде година након његове смрти, клања трећина човечанства!

Можда сматрате да је сведочанство Исусових савременика пристрасно. Не можете да поверујете у Јеванђеља? У реду, проверите да ли нехришћански извори нуде доказе да је Исус постојао. О њему говоре четири аутора који нису били хришћани, и који пишу у периоду од седамдесет година после његове смрти.

Римско сведочанство

Први међу њима је Талус Самарићанин, који је највероватније био роб ког је ослободио цар

Тиберије. Пошто је живео у Риму, негде око 52. године је почео да пише историју света почев од Тројанских ратова до свог времена. Запањује чињеница да је у свој спис уврстио и таму за коју Јеванђеља говоре да је обавила земљу у часу Исусове смрти (Мк. 15,33²). Иако је остатак Талусовог дела изгубљен, овај фрагмент је преживео. Он показује да је прича о Исусовој смрти средином првог века била позната у секуларним круговима Рима. Наиме, године 49. године је цар Клаудије протерао Јевреје из Рима, огорчен сталним немирима усред бројне јеврејске заједнице у престоници. Међу писцима који помињу овај догађај налази се и Лука, који нам у Делима апостолским 18,2 каже да је Павле, приспевши у Коринт (око 50. године), нашао “једног Јудејина по имену Акилу, родом из Понта, који је са својом женом Прискилом недавно био дошао из Италије – због Клаудијеве наредбе да сви Јудеји напусте Рим”. Светоније, високо рангирани службеник цара Хадријана, додаје да се ово десило због тога што су се Јевреји “без престанка бунили подстакнути неким Хрестусом” (*Дванаест римских царева*, “Живот Клаудијев”, 25). Име *Хрестус* било је искривљена, али уобичајена варијанта имена *Христос*. Чини се да је Светоније донекле погрешно разумео шта се десило двадесет година пре његовог рођења. Он је сматрао да је Хрестос организовао побуне, док су, заправо, побуне одражавале напетости

у великој јеврејској заједници у Риму, коју су потресале расправе о Христу. Према томе, ако је Клаудија издало стрпљење 49. године, када је наредио прогон, то значи да је 40-тих година првог века у Риму било доста хришћана – само деценију после Исусове смрти.

Следећи сведок је Мара бар-Серапион који је свом сину посла писмо из затвора 73. године. Ово писмо на сиријском језику чува се у Британском музеју. У њему он поставља реторичко питање шта су Атињани добили тиме што су убили Сократа, или становници Сама, спаливши Питагору. “Шта су Јевреји добили”, пита он, “погубивши свог мудрог цара?” Мара бар-Серапион истиче да је убрзо потом јеврејско царство уништено, док је Исус наставио да живи у учењу које је покренуо.

Ипак, најважније римско сведочанство оставио је за собом Тацит, највећи римски историчар. Тацит је писао пред крај I века, неких 60 година после Исусове смрти. У *Аналима* (15,44) он приповеда како је Нерон неправедно оптужио хришћане за подметање пожара у Риму 64. године, а онда их живе спаљивао. Он даље пише: “Христус, по ком су добили име, поднео је најстрожу казну (тј. смртну казну) за владавине Тиберија, а од руке једног од наших прокуратора, Понтија Пилата.” Овде је све јасно речено! Светоније такође помиње зверства почињена

над хришћанима након пожара у Риму (“Живот Нероноф”, 16).

Још један значајан сведок је Плиније Млађи, римски аристократа и човек од пера који је 112. године постао управитељ провинције Витиније, која се данас налази у севернозападној Турској. Кад је доспео у ову провинцију, срео је бројне хришћане, због чега је писао цару Трајану тражећи од њега савет шта да са њима чини. Фасцинантно је цело ово писмо (*Писма*, 10,96), а поготово следећа реченица: “Они су обичавали да се окупљају на одређен дан пре сванућа и певају химне Христу као Богу, заклињући (*sacramentum*) се свечано да неће починити никакво зло дело, већ да ће се уздржати од сваке преваре, крађе и блуда.” Плиније не оставља простора за сумњу у то да је Исус био историјска личност, и да су га обожавали многи људи у тој провинцији.

Јеврејско сведочанство

Највеће изненађење представља сведочанство о историјском Исусу које потиче од Јосифа Флавија, јеврејског војсковође у рату против Рима. После пораза Јевреја 70. године, он је узео на себе да јудаизму поврати углед у римском друштву, а посебно међу члановима царске породице, који су били његови заштитници. Стога је између 75. и 95. године написао два важна и

обимна дела, *Јудејске старине* и *Јудејски ратови*. Несвакидашњи пасус који следи налази се у *Јудејским старинама* (18,3.3).

“У то је време [време Пилата] живео Исус, који је био мудар човек, уколико је уопште умесно назвати га човеком; јер је он починио прекрасна дела, и био учитељ таквих људи који су са задовољством примали истину. К себи је привукао једнако много Јевреја и велики број пагана. Он је био Христос, Месија. Када га је Пилат, на наговор главних људи међу нама, осудио на разапињање, они који су га волели најпре га се нису одрекли, јер им се он поново појавио жив након три дана, као што су пророци Божији прорекли ове и безброј других предивних ствари о њему. А род хришћана, тако названих по њему, до данас није изумро”³.

Јосиф засигурно није био хришћанин, тако да овакво сведочанство представља изненађење усред његових списа. Многи су оспоравали аутентичност овог сведочанства, али је оно поуздано као и све остало што је Јосиф написао. Тај се текст налази у свим рукописима овог његовог дела. Ранохришћански оци су то знали; Јевсевије Кесаријски цитира га два пута у IV веку. Можда се помало саркастични тон у речима “ако га можемо назвати човеком” односи на Исусову тврдњу да је Бог, док “овај човек је био Месија” указује на оптужбу која је била окачена на Христовом

крсту, а део који говори о васкрсењу можда једноставно упућује на хришћанску пропаганду. Могуће је да је овај одломак претрпео одређене хришћанске интерполације. Вероватније је, међутим, да је Јосиф написао “овај човек је био Месија” као злбан опис месијанских устанака, којих је било у I веку и које је он сматрао потпуном лудошћу. У сваком случају, Јосиф Флавије пружа нам убедљиво и независно сведочанство да је Исус из Назарета био историјска личност. Приче о Исусу нису биле мит. Оне су повезане са конкретним историјским догађајима и тако добро документоване да су нашле места у списима овог јеврејског апологете, који је имао много разлога да своје заштитнике не разљути пишући о тако незгодној теми!

Не изненађује стога, у светлу свих ових доказа, што професор Ото Бец (Otto Betz) тврди да се “ниједан озбиљан научник није дрзнуо да тврди како Исус није историјска личност”. Чак је и Џејмс Фрејзер, чија је *Златна грана* порекло хришћанства тражила у мистеријским религијама, закључио да “оспоравање Исусове историјности, по мом суду, није вредно пажње”.

СУМЊАТЕ ЛИ У ПОУЗДАНОСТ ЈЕВАНЂЕЉА?

Често држим предавања на разним универзитетима широм света, и чим се помене Исусов позив на лично предање, готово увек неко узвикне: “Ја не верујем у Јеванђеља”, “Она су написана вековима после догађаја које описују” или “Текст Јеванђеља је толико искварен да не знамо какав је био оригинал”.

Распрострањеност оваквог мишљења заиста запањује. За неке је ово без сумње изговор да се не суоче са садржајем Јеванђеља. Друге заиста мучи сумња у поузданост Јеванђеља. Било како било, реч је о важном питању. Ако желимо да стекнемо поуздано знање о Исусу, биће нам потребна Јеванђеља, будући да она представљају најраније документе којима располажемо. Међутим, да ли им можемо веровати? Поставимо неколико питања.

Када су Јеванђеља написана?

Нико од оних који су озбиљно истражили доказе не може да сумња да су Јеванђеља настала у I веку. Климент Римски обилно их наводи 90-тих година I века, као и Игњатије Антиохијски деценију касније. Од тада па надаље, цитати из Јеванђеља јављају се у сваком хришћанском документу који је сачуван. Већина стручњака сматра да је најстарије Јеванђеље по Марку, написано шездесетих година. После њега долазе Јеванђеља по Матеју и Луки, која су настала неких десет година касније, док је Јеванђеље по Јовану написано или осамдесетих година, или можда, као што тврди мањи број научника, и пре седамдесете године. Тачно време настанка Јеванђеља представља и даље садржај жучних расправа међу стручњацима. У сваком случају, Јеванђеља једноставно нису могла настати касније од последње четвртине првог века. Мало је древних списа који су настали тако брзо после догађаја о којима говоре. Ако се упитамо зашто Јеванђеља нису записана и раније, добијемо два одговора. Прво, у античко доба људи су више ценили усмено сведочанство од писаног извештаја; друго, први хришћани били су толико заузети проповедањем јеванђеоске поруке да нису ни помишљали да то запишу. Тек када је прво поколење сведока почело да стари, схватили су колико је важно да се за будућа поколења забележе сви они догађаји који су тако

драматично изменили њихове животе. У сваком случају, свака теорија по којој су Јеванђеља написана у II веку или касније једностано није могућа. До тог времена су писци с краја I века па надаље већ обилно наводили Јеванђеља, која су већ стекла средишње место у животу и веровању Цркве тако да је Иринеј Лионски (средина II века) оценио да су Јеванђеља постојана као четири ветра или четири стране света! Никада није постојала сумња у аутентичност ова четири Јеванђеља. Њихов углед и јединственост почивају на чврстим основама.

Зар не постоје друга Јеванђеља која се не налазе у Библији?

Свакако, бројни други списи из доброг разлога нису укључени у Библију. Ви сте можда један од милион оних који су прочитали забавни роман *Да Винчијев код Дена Брауна* (Dan Brown), где он у први план ставља *Јеванђеље по Марији Магдалени* и *Јеванђеље по Филипу*, поред неких других. Пречесто се заборавља да је ова књига само роман, који почива на машти, а не на истини. Књиге на које се Ден Браун позива пронађене су у египатском песку 1945. године, а написане су између II и IV века. Оне су дело секте која се противила главној струји хришћанства. Ови списи уопште и нису *Јеванђеља*, будући се не баве Исусовим животом и смрћу, и

не додају ништа ново ономе што већ знамо о њему, док су, с друге стране, пуни сваковрсних психо-теолошких тирада које заступају јерес звану гностицизам. Ова гностичка јеванђеља нису дело генерације очевидаца, већ су написана вековима касније. У историјском смислу, она су без икакве вредности јер сведоче једино о гностицизму III века. Ниједан од ових списа никада није био укључен у Библију, и ниједан од њих не доприноси нашем истраживању о Исусу.

Да ли су Јеванђеља која поседујемо истоветна са првобитним текстом?

У реду; вратимо се на четири Јеванђеља која се налазе у нашем Новом завету. Да ли можемо да поверујемо да грчки текст Јеванђеља којим располажемо одговара ономе што су писци првобитно написали? Постоји, наравно, велики број варијанти у преписима, што је било неизбежно с обзиром на начин стварања књига у античко доба, где би појединац стајао испред групе писара и читао им, док би они записивали оно што су чули. Као што се може очекивати, с обзиром на овакав процес, постоји велики број ситних текстуалних варијанти Јеванђеља, али ниједна од њих не доводи у питање ниједно једино хришћанско учење. Грешке писара и разлике у тексту тичу се пре свега граматике, а не садржаја списа. Чак и Барт Ерман (Bart Ehrman), чија

контроверзна књига *Misquoting Jesus* (Погрешно цитирање) Исуса наглашава различитост преписа Јеванђеља, не може да докаже да је ово довело у питање било које учење хришћанства. Постоји, заиста, мало текстова у Јеванђељима у чији се оригинални облик сумња.

Једно од таквих места је завршетак Јеванђеља по Марку. Најранији преписи које поседујемо завршавају се стихом 16,8, који описује страхопоштовање и чуђење жена кад су виделе празан гроб: “И никоме ништа не рекоше; јер се бојаху.” Стихови 9-20 нуде нам два алтернативна и различита завршетка Јеванђеља која потичу од најранијих преписивача, који су сматрали, сасвим разумљиво, да се извештај исувише нагло завршава 8. стихом. (Можда је Марко у то време већ био ухапшен, можда чак и мртав, или је можда задња страница његове књиге била истргнута). Стихови 9-20 написани су потпуно различитим стилем; они сажимају догађаје везане за Исусово васкрсење описане у другим деловима Јеванђеља, и очигледно представљају покушај да се ово Јеванђеље заокружи као целина. Ови стихови недостају у најранијим манускриптима, и по свему судећи потичу из раног II века. Међутим, они нипошто не оспоравају хришћанску веру, с обзиром на то да нам је Марко већ раније испричао да је Исус устао из мртвих. Стога себи дозвољавамо слободу да одбацимо ове стихове као каснији

додатак, што не доводи у питање извесност самог васкрсења.

Друго место за које постоји озбиљна сумња односи се на извештај о Исусовом благом али одлучном одговору жени која је ухваћена у прељуби. У већини рукописа, ова прича следи стих у Јовановом јеванђељу 7,52, док се у неким налази иза 36. стиха, или на крају овог јеванђеља, или чак након Луке 21,38. Чини се да је ова прича, која тако добро представља Христов лик, кружила у раној Цркви и била веома цењена, али није имала фиксирано место у тексту Јеванђеља, тако да су је различити преписивачи сместили тамо где су сматрали да се најбоље уклапа. Ако прихватимо да су ово једина два места у Јеванђељима која озбиљно оспорава историја новозаветних рукописа, да ли можемо претпоставити да се Црква, у годинама које су уследиле, поиграла са текстом? Свима је позната игра “глувих телефона”, где неко шапне нешто на ухо другог, тако да, док стигне до десете или неке друге особе даље у ланцу, почетна порука добија веома различит садржај. Зар се нешто слично није могло десити и са причама Новог завета? Одговор је једно категорично “не”, а ево и због чега. Постоји више од 5700 преписа Новог завета на грчком језику, затим додатних 10.000 на латинском, као и велики број преписа на сиријском и коптском језику. Да су постојали било какви додаци, изостављена места или измена

текста, то би се открило поређењем ових преписа; међутим, није тако. У свима њима текст је задивљујуће доследан од почетка до краја. Можемо бити сигурни да је садржај Јеванђеља у суштини истоветан с оним који је потекао из пера писаца, не рачунајући мање значајне текстуалне варијанте које смо раније поменули.

Заправо, постоје и други начини провере текста. У списима раних црквених отаца налазимо огроман број цитата из Јеванђеља – толико да би се од ових навода могао реконструисати готово цео Нови завет. Поред овога, ту је и велики број старих *служебника*⁴, који такође сведоче о текстовима из Јеванђеља. Можемо бити сасвим сигурни у веродостојност текста Новог завета.

Колико су стари најстарији расположиви рукописи Новог завета?

Једно је тврдити да се се рукописи кроз историју врло мало мењали, што јесте тачно, а сасвим друго утврдити старост најстаријих расположивих преписа, као и временски размак између њих и аутентичних рукописа од којих је, свакако, остао само прах.

Одговор на ово питање веома је занимљив. Уобичајено је да огроман временски размак раздваја појаву неког оригинала и настанак његовог најстаријег сачуваног преписа. Примера

ради, у случају великог грчког историчара Тукидида овај јаз износи 1400 година. Кад је реч о Тациту, бриљантном римском историчару, у питању је размак од 800 година; код Платона, 1200 година; код Јулија Цезара, 1000 година. Међутим, кад је реч о Јеванђељима, само тридесетак година дели оригинални текст Јеванђеља по Јовану од његовог најстаријег сачуваног преписа. Овај фрагмент је датиран између 100. и 125. године, и може се видети у Библиотеци “Џон Рајлендс” (John Rylands Library) у Манчестеру. Поседујемо и рукопис читавог Новог завета на грчком језику написан пре 200. године. Ни за једно дело античке књижевности не располажемо толиким мноштвом текстуалних потврда као за Нови завет, и ни код једног од њих временски размак између оригиналног текста и најстаријег сачуваног преписа није тако мали.

Сер Фредерик Кењон (Frederic Kenyon), бивши директор Британског музеја и његов главни библиотекар, исправно је закључио да је “интервал између датума настанка оригиналног списка и датума писања најстаријег сачуваног преписа толико мали да је заиста занемарљив, што брише сваку сумњу у то да новозаветни списи нису допрли до нас у аутентичном облику. Са потпуном извесношћу се може закључити да је аутентичност и општа веродостојност књига Новог завета коначно потврђена”. Иако је Кењон ово написао 1901. године, ништа у веку

који је уследио није оповргло истинитост његове тврдње.

Шта је са приговором муслимана да је текст рукописа Новог завета измењен?

Ако сте икада имали прилику да водите исцрпну верску расправу са муслиманима, сигурно су вам рекли да је Куран неписменом Мухамеду дан непосредно с неба, док је Нови завет пун текстуралних грешака, дакле измењен. Овде је потребно напоменути неколико чињеница.

Пре свега, Куран помиње три свете књиге објављене пре Мухамеда – Мојсијев Закон (нпр. Куран 3,93), Псалме (нпр. 4,163) и Јеванђеља (нпр. 5,46). Муслиманима је речено да верују у ове списе колико и у Куран (3,93; 5,41). С друге стране, четири ајета у Курану оптужују Јевреје да су “изврнули смисао”⁵ и чак “ријечи с мјеста на којима су биле уклањали” (2,75; 4,46; 5,13; 5,41). Додуше, нигде у Курану не стоји да је текст искварен, већ да су га Јевреји изврнули. Нигде у Курану не стоји да је хришћанска света књига искварена – само је на два места речено да су хришћани сакрили део онога што им је било откривено, као и да су део објаве заборавили (Куран 2,140; 5,14). Ниједна од ових референци не може се узети као доказ за дубоко убеђење муслимана да је библијски текст искварен. Истини за вољу, овакву оптужбу први пут

не срећемо у Курану, већ у XI веку, пре свега код исламског апологете Ал-Џувајнија (Al-Juwayni)! Да ли ову тврдњу треба узети за озбиљно?

Друго, муслимани и хришћани не схватају свете књиге на исти начин. За муслимане је Куран објављен у савршеном облику и на арапском језику, без иједне грешке. Хришћани сматрају да Свето писмо јесте Божије откровење, али да је до нас дошло посредством више писаца из различитих векова. Муслимани сматрају да је Божије откривење дато у савршеној књизи. Хришћани верују да је оно дато у савршеном човеку, и да о њему сведоче Јеванђеља. Ова је разлика од огромног значаја.

Коначно, показало се, упркос свим тврдњама, да текст Курана није јединствен и лишен варијација. Уважени (и веома храбри) историчар Том Холанд (Tom Holland) показао је, у недавно објављеној књизи *In the Shadow of the Sword* (*У сенци мача*), која се базира на истраживању стручњака, не само да су најранији доступни извори који говоре о Мухамеду настали двеста година после његове смрти, него и да је данашња “аутентична” верзија Курана установљена тек у Каиру 1924. године. Пре тога је постојало седам подједнако исправних “преписа”. Најранији познати стихови не налазе се у преписима, већ на зидовима џамије Ал Аксе у Јерусалиму, саграђене 691. године – и они се разликују од одговарајућих стихова у

данашњем Курану. Тако је света књига ислама прошла кроз исти процес као и Јеванђеља, чији текст муслимани сматрају исквареним!

Можемо слободно да као нестручне одбацимо тврдње да су Јеванђеља настала касно и да су непоуздана, као и тврдњу муслимана да је хришћански текст искварен. Ако смо и даље сумњичави према Исусу, потребно је да се такав став заснива на нечем другом, а не на тексту Јеванђеља!

СУМЊАТЕ ЛИ У ИДЕНТИТЕТ ИСУСА ХРИСТА?

Основно је веровање сваког хришћанина да Исус није био само човек, већ да је имао и божанску природу. Скептику се оваква тврдња чини крајње суманутом, мада, колико год да запрепашћује, она можда и није онолико суманута колико се испрва чини. Она засигурно није противречна, као што се често каже. Зар режисер није у стању да се појави у сопственом филму? Он би у том случају имао двоструку улогу – ушао би у филм споља, а онда комуницирао са другим протагонистима.

Зашто Бог не може да учини оно што је често чинио Алфред Хичкок (Alfred Hitchcock)? Бог мора бити у стању да учини све што је само по себи могуће. Могуће је, и логично, да нам се придружи као један од нас уколико жели да га упознамо на нама разумљив начин – у оквирима једног људског живота. Уосталом, ко смо ми да таквом Богу кажемо шта сме да учини, а шта не? Није реч о томе да ли је овако нешто могуће, него да ли је истина.

Вероватно су само два човека у читавој историји људског рода до те мере задивила своје савременике да се на њих није односило питање “Ко је он?”, него “Шта је он?”. Ова два човека били су Исус и Буда. Одговори који су они дали били су сасвим супротни. Буда је недвосмислено потврдио да је само човек, а не божанство. Са друге стране, Исус је тврдио да има удео у божанској природи. Он свакако није около узвикивао “ја сам Бог”, али су његова дела и тврдње свакако упућивали на такав закључак.

Исус је за себе користио и назив “Син Божији” – што указује на некога ко има исту природу као и Бог. Бога је називао својим “Оцем”. Рекао је: “Ја и Отац једно смо” (Јн. 10,30) и “Ко је видео мене, видео је Оца” (Јн. 14,9). Тврдио је да савршено открива Бога, омогућујући сваком да кроз њега сагледа какав је Бог: “Нико не познаје Сина до Отац, нити Оца ко познаје до Син, и коме хоће да открије” (Мт. 11,27).

Исус је тврдио да је без греха – “Ко ме од вас прекореваша за грех?” – али на ово питање није добио одговор (Јн. 8,46). Тврдио је да поседује божанско право да људима опрашта грехе (Мк. 2,5), а окупљене верске вође брзо су схватиле шта оваква тврдња подразумева: “Ко може да опрашта грехе сем једнога Бога?”⁶, питали су се они у бесу.

Исус је тврдио да има право на обожавање, што приличи само Богу. Када је после Христовог

васкрсења Тома пао на колена, уверен његовим ранама од распећа, узвикнуо је: “Господ мој и Бог мој.”⁷ Исус га није прекорео, него је ћутке прихватио овај знак обожавања као право које му припада (Јн. 20,28), док су Петар и Павле устукнули ужаснути када су људи покушали да их обожавају као богове (Дела 10,25; 14,12-15).

Само Богу припада право да суди, а Исус је, чини се, тврдио да му и то право припада. “Отац не суди никоме, него је сав суд дао Сину”, рекао је он (Јн. 5,22). У познатој причи о овцама и јарцима (Мт. 25,32 и даље), Исус је тај који, на свршетку историје, седа да суди свету. Тешко је избећи закључак да је сам Исус тврдио да има Божију природу и његове функције.

У Старом завету налазе се бројна обећања да ће Бог који је избавио Јевреје из египатског ропства поново да се умеша у историју и своје Царство донесе људима. Међутим, у Старом завету налази се још једно значајно пророчанство, по ком ће потомак великог цара Давида бити избавитељ рода људског. Исус је био први који је у себи сјединио ова два пророчанства. Као потомак цара Давида, Исус је донео спасење Божије и успоставио Царство Божије. Његов је задатак представљао Божије деловање – и ништа мање од тога.

Остатак Новог завета снажно наглашава ову чињеницу. Јеванђеље по Марку почиње речима:

“Почетак еванђеља о Исусу Христу, Сину Божијем” (Мк. 1,1). Матеј на почетку свог Јеванђеља указује на значење имена *Исус*, што значи “Бог спасава”, као и на чињеницу да Исусов долазак представља остварење значења имена *Емануил* – “Са нама Бог” (Мт. 1,18-23). Лука уводи Исусов лик на сцену речима: “Он ће бити велик, и зваће се Син Свевишњега” (Лк. 1,32). Јован ово још више наглашава: “Бога нико никад није видео: јединородни Син, који је у Очевој крилу, он га објави” (Јн. 1,18). Тврдње као ове одјекују на страницама Новог завета. Апостол Павле, иако Јеврејин задојен јеврејским монотеизмом, ипак о Исусу говори следеће: “Јер у Њему телесно обитава сва пунина Божанства” (Кол. 2,9). Сви остали писци Новог завета у већој или мањој мери говоре исто.

Ко их је убедио у то да овај сиромашни сеоски учитељ поседује Божију природу? Они засигурно нису олако дошли до овог закључка. Имајте на уму да су сви они били Јевреји, и да су се кроз векове Јевреји толико учврстили у уверењу да постоји само један Бог да су били спремни да за то и страдају, што се под римском окупацијом и дешавало. Шта их је натерало да поверују да се Бог утеловио као њихов савременик?

Пре свега, ово су учинили **ауторитет и садржај Исусовог учења**. “Волите непријатеље своје. Чините добро онима који вас мрзе” – ово је била

револуционарна порука. Исус је није само проповедао; он је тако и чинио. Док су га војници прикивали на крст, он је завапио: “Оче, опрости им, јер не знају шта чине!”⁸ Исус је у потпуности поштовао Свето Писмо Старог завета, али је ипак јасно истакао да његово учење, које је приписао свом небеском Оцу, надмашује Стари завет. “Небо и земља ће проћи, али моје речи неће проћи”⁹. Не треба ни рећи да његове речи још вреде! За последње две хиљаде година, није се појавило узвишеније етичко учење од Христовог. Није се појавило узвишеније поимање Бога, ни дубље разумевање људске природе. У Исусовом учењу није пронађена ниједна грешка. Ништа се с њим не може поредити; оно је заиста јединствено.

Имајмо на уму и **начин на који је живео**. Једно је проповедати узвишена мерила живота, а сасвим друго руководити се њима. Међутим, сви докази упућују на то да је Исус управо овако чинио. Нигде у изворима који су до нас дошли не можемо наћи било какву назнаку да он није испоштовао врхунска мерила која је сам поставио. Његова свеобухватна љубав, његова несребичност, храброст, моћ опажања, стрпљење и дарежљивост свима се јасно откривају на страницама Јеванђеља. Он је имао све врлине познате људском роду, а ниједан порок. Његов живот је био морално чудо и људи су то препознали. Као што је истакао један од писаца Новог завета,

он је био “свет, безазлен, неокаљан, одвојен од грешника”.¹⁰ Пилат га је на суду три пута прогласио невиним, као и центурион који је био задужен за погубљење. Тако су учинили и они који су га најбоље познавали. “Ако кажемо да немамо греха”, пише његов ученик Јован, “сами себе варамо [...]а у њему нема греха”.¹¹

Трећа његова карактеристика која их је убедила **биле су његове тврдње**. Већ смо се сусрели са све три тврдње: да опрашта грехе, да му припада право да га обожавају, и да ће судити свету. Оваквих тврдњи има још много. “Ја сам васкрсење и живот”¹², рекао је. “Ја сам светлост света.”¹³ “Ја сам пут, истина и живот.”¹⁴ К.С. Луис (C.S. Lewis) јасно је изразио идеју коју су већ најавили сами ученици Христови. У чувеном делу *Miracles* (Чуда, 32) он пише: “Немогуће је на задовољавајући начин превазићи несклад између дубокоумности и разборитости његових моралних начела, и дрске мегаломаније у корену његове теологије – уколико заиста није Бог.”

Узмимо у обзир и **чуда која је чинио**. Његови непријатељи нису могли да их порекну. Јеванђеља су прожета убеђењем да ова силна Исусова дела откривају лично присуство самог Бога. Сведочанства одушевљено тврде да је Исус лечио болесне, чистио губаве, истеривао зле духове који су уништавали животе људи, нахранио мноштво са неколико хлебова, ходао

по води, и једном или два пута продужио живот људима који су недавно умрли. Све ово би једноставно било немогуће да је био само обичан човек, али и могуће ако је имао Божију природу. Овде се није радило о извођењу било каквих трикова, нити о некаквом самоистицању. Ово су били дуго очекивани знаци да је освануо велики Дан Божији, и да величанство и слава живог Бога бораве међу људима (Ис. 35,2-6; 61,1-4). Када је излечио одузетог, окупљени људи су узвикнули: “Тако нешто још никад не видесмо” (Мк. 2,12). Сличан утисак на ученике у чамцу оставио је ходајући по води и утишавајући олују: “Та ко је овај, да му се и вјетар и море покоравaju?” (Мк. 4,41).

Треба узети у обзир и чињеницу да је Исус **испунио вековима стара пророчанства** јеврејске Библије. Стари завет је, према јеврејском веровању, садржавао Божија пророчанства. Ипак, било је очигледно да је незавршен. Стари завет је говорио о цару који ће доћи, потомку цара Давида, чије ће царство вечно трајати. Стари завет говори о некоме који је као Син Човечији, послан од Бога, коме ће бити поверено царство које никада неће бити уништено, са свом силом, великом славом и свеобухватном влашћу. Стари завет је говорио о пророку сличном Мојсију чије се учење ни са чим неће моћи упоредити. Говорио је о Слузи Господњем, чија ће смрт искупити грехе људске. Говорио је о новом завету између

Бога и људског рода, који ће у срца људска унети Дух Божији тако да ће људи лично познати Бога и искусити његову моћ. Говорио је о Пророку, Свештенику и Цару који ће доћи, који ће се родити у Витлејему, и који ће бити царског рода, иако од скромних родитеља. Он ће обновити веру Израиља и бити светлост незнабошцима. Биће убијен заједно са разбојницима, а богаташ ће му уступити гробно место. Он ће оживети, и његова ће рука остварити Божје намере. Све је ово остварио Исус. Не само нека од пророчанстава, него сва пророчанства. Не постоји сличан пример у целокупној историји света – да се пророчанства изречена стотинама година раније у једној светој књизи обистине на овај начин, до задњег слова, у једној историјској личности. Ово је зачудило његове следбенике, али их је и убедило. Шта ви мислите о овоме?

Оно што је напослетку убедило ученике био је **начин на који је он страдао, као и чињеница да је умро и поново устао из гроба**. Касније ћемо више пажње посветити овим двама кључним тврдњама. Упркос лако разумљивој неверици да се било ко може вратити из гроба, први Исусови следбеници стекли су снажно уверење и свим срцем пригрлили ово своје откриће. Почели су да шире Исусову поруку где год би се упутили. На овај начин је рођена највећа религија света.

Запањује помисао да је Бог кроз Исуса ступио на позорницу људског живота. Размислите на тренутак о другој могућности. Можда писци Јеванђеља не говоре истину? Ако је тако, зашто би лагали? Да би постали мученици за веру? Тешко је у овоме видети привлачно искушење! Зашто би хиљаде радо прихватиле да прођу кроз муке и да умру за своју веру ако су ти људи знали да све то није истина? Која лаж може да две хиљаде година мења људске животе као што то чини порука Јеванђеља? Ако се и не ради о намерно смишљеној лажи, него о миту који је погрешно протумачен као дословна истина, ко су онда ти наивци који су све ово умислили? Не постоји ништа друго у шта би Јеврејин теже поверовао него да је трансцедентни Бог коме се он клања постао створење, човек, погубљен као разапети разбојник. Тешко да је мит ове врсте поникао у јеврејском уму! Ако су незнабошци, а не Јевреји, покренули овај мит, како објаснити чињеницу да су први ученици сви од реда били Јевреји, и да су 25 од 27 књига Новог завета написали Јевреји?

Ко год да је створио овај “мит”, он то није могао учинити за живота оних који су познавали Исуса, будући да би сведоци све то јавно могли да порекну.

Међутим, није се десило ништа од свега поменутог. Такозвани “мит” о Исусовом божанству

потиче управо од његових савременика. Велики Тома Аквински мудро је доказивао да је, уколико Бог није био у Исусу, дошло до једног још невероватнијег чуда, и да су сви крајеви света поверовали у највећу лаж коју је свет икада видео, тако да је један обичан мит морално трансформисао безбројне људске животе, узносећи их до висина несебичности, љубави и светости. Ово је просто немогуће, зар не?

Размислите за тренутак. Да ли заиста можете да поверујете да је Исус био варалица? Он је био несебичан, брижан, страствени бранилац истине коју је настојао да приближи другим људима. Да ли такав човек може бити варалица? И који су му били могући мотиви? У сваком случају, он није могао да се нада да ће његова “лаж” бити тако успешна; од свих људи на свету, Јевреје је најтеже навести да се клањају једном човеку! Исти овај необориви доказ може се употребити и против претпоставке да Исус није измислио ову “лаж”, него његови први ученици.

Да ли постоји ишта неистинитије од тврдње да је Исус обманјивао самог себе, да је био луд? Било је у историји лудака који су тврдили да су Бог. Да ли је могуће да је Исус био један од њих? Одговор је негативан из неколико разлога. Пре свега, лудацима недостаје управо оно што је зрачило из Исусове личности – мудрост, креативност, стрпљива љубав, темељитост и

проницљивост. Друго, луд човек не ставља друге пред изазов, већ их излаже срамоти, док је Исусов основни позив човеку присутан свуда у јеванђеоским причама. На крају крајева, последње што би неки луди Јеврејин за себе тврдио јесте да је Бог. Ни у једној религији на свету разлика између Божијег и људског није тако јасно истакнута као у јудаизму. Поред свега тога, ако покушамо да његове необичне изјаве објаснимо лудилом, суочићемо се са његовим посвећеним животом, пророчанствима која је испунио и великим делима која је остварио.

Постојање историјских података увек представља темељну препреку за неверовање. Ако, насупрот тврдњама хришћана, Исус није био божанског порекла, ко је онда он био и како да објаснимо податке које пружају извори из његовог времена? На ова питања никада није попућен задовољавајући одговор.

СУМЊАТЕ ЛИ ДА ИСУСОВ КРСТ МОЖЕ ДА ОБРИШЕ ВАШЕ ГРЕХЕ?

Сунчан пролећни дан. Празник. Маса народа слива се из града како би посматрала представу која следи. Три нага и на смрт измучена човека осуђена су на најсуровије погубљење које се може замислити. Биће то најпознатије погубљење свих времена: распеће Исуса из Назарета.

Поворка се пробија уз помоћ римских војника, који силом крче пут кроз масу ударајући људе пљоснатом страном мача. Мушкарци гледају нетремице. Жене плачу. Деца су се разбежала. Изненада се помаља прилика средњег од тројице осуђеника. Човек је исцрпљен после два суђења и непреспаване ноћи. Кожа на леђима му је исечена ударцима деветороструког бича. Крв му се слива у очи јер му се венац од трња, пет центиметара дугог, зарива у главу. Затетурало се под тежином дрвеног крста који је осуђен да

носи на раменима. Поклекао је, и не може устати.

Главни официр издвојио је једног посматрача пореклом из Африке. “Ти ћеш нам помоћи. Понеси му попречну греду од крста. Покрет!” Ухватили су Исуса за ноге и почели да га вуку. Суморна поворка наставља даље све до места погубљења. Ту су војници растерали гомилу, саставили дрвене крстове, и тројицу разапели на њих пробадајући им ексерима зглобове руку и ногу. Потом су крстове поставили у претходно ископане рупе, а онда их нагло усправили ужадима.

Два разбојника осуђена заједно с Исусом вероватно су се отимали, псовали, и можда чак и уринирали по својим мучитељима. Међутим, Исус се није опирао. Као што смо видели, он се уместо тога моли: “Оче, опрости им, јер не знају шта чине!”¹⁵ Мучитељи су сели и посматрали га. Муве. Увреде. Неизрецива агонија сваког нерва. Неподношљива жеђ. Распеће – спора смрт. Док је Исус висио разапет на крсту, наступила је тама, тајанствена тмина о којој је писао и Талус, историчар који није био хришћанин, неких двадесет година након овог догађаја. Из тмине, која је осликавала мрачну ноћ Исусове душе, допро је страшни вапај напуштенога: “Зашто, Боже мој?”

И заиста, зашто? У одређеном смислу, Исус је сам на се навучао све што га је задесило. Од

почетка до краја Јеванђеља видимо како Исус трпи све веће непријатељство верских вођа, које су му завиделе на утицају у народу. Они су страховали да ће Исус погоршати ионако затегнуте односе између њих и римске управе. Побеснели су видећи да он разбија њихове верске предрасуде објављујући Божију љубав и лечећи болесне. Били су згрожени јер им се чинило да себе издиже изнад Мојсијевог Закона, који су они неизмерно ценили, па чак и изнад самог Храма. Запрепастила их је његова тврдња да му је отац Бог. Да, тај човек мора да умре.

Сам је крив за све што га је задесило.

Међутим, кроз цео догађај провлачи се још једна истина. Исус је бескомпромисно разобличавао мрачну страну људске природе, као што је умео и да похвали добро у људима. Рекао је: “Јер из срца излазе зле мисли, убиства, прељубе, блуд, крађе, лажна сведочанства, хуле. То каља човека” (Мт. 15,19-20). Неувијен говор – и тачан. Семе овог погубног корова расте у души сваког човека, чак и када то семе, милошћу Божијом, још није процветало. Ово семе нас прља. Оно нас одваја од Божијег присуства. Зато нам се и чини да је Бог тако далеко, и да је толико нестваран. Наша дела, мисли и ставови одвајају нас од Бога једнако као што нам оловни кишни облаци заклањају сунце. Исус је кроз своју службу непрестано понављао да

је дошао да избави отуђене, да тражи и спасе оне који су залутали са пута. И сама његова смрт била је део те службе. Он је зато и дошао у Јерусалим, потпуно свестан да ће га издати, предати Првосвештенику и убити. Исус је имао уговорен састанак са смрћу. Он је рекао да је дошао да “даде свој живот као откуп за многе” (Мк. 10,45). Колико слика у нама побуђују ове речи! Оне се у истој мери односе на савремене отмичаре путничких авиона и на разбојнике и пљачкаше Исусовог времена. Исус је цело човечанство доживљавао као заробљеника, као таоца ког је заробила мрачна страна људске природе – људско зло – која тражи откуп. Били смо у безнадежној ситуацији, робови зависности, оковани грехом. Били бисмо изгубљени да за нас није плаћена откупнина која нам је вратила слободу. Исус је свој живот принет на жртву сматрао откупнином за нас, и зато је спремно корачао страдалним путем Крста.

Откуда то дивљење које већ две хиљаде година у нама побуђује човек на средњем крсту? Зашто се крст налази у свакој цркви и зашто виси о врату толиких људи? Само физичко мучење не може да објасни ову чињеницу, иако је било неизрециво. Два разбојника разапета тог дана с Исусом доживела су једнако страشان крај. Одговор се не крије чак ни у Исусовој менталној патњи, иако је његово животно дело било наизглед уништено, иако су га следбеници напустили,

а пријатељи издали, и одбацили управо они које је дошао да избави. Не, нешто друго је у питању: само нам Исусова душевна патња открива пуно значење његове смрти. Исус, савршени човек и безгрешни Син Божији, допустио је да га плима људског зла повуче у дубине да би нам обезбедио чамац за спасавање и избавио нас од последица нашег безумља, кривице и стида који вређају Бога. Као да се у једну смрдљиву корпу сабрало свеколико зло читавог људског рода, које је он спремно допустио да му истресу на главу. Овде су укључени како моји, тако и ваши греси. Исус је био решен да их уклони преузевши их на себе. Зато је отишао на крст. Зато је осећао да га је напустио његов небески Отац. Он је био одбачен – нас ради. Тамни облак људске покварености заклонио га је од светлости Очеве љубави у којој се увек купао. Све је ово радо издржао нас ради.

Тога дана, посматрајући све из прикрајка, скривао се у мноштву Симон Петар, Исусов ученик који га је оставио на цедилу и који се заклео да га никада није познавао. Касније Петар на следећи начин објашњава шта је Исус учинио на крсту: “Јер је и Христос једном умро за грехе, праведник за неправеднике, да нас приведе Богу” (1. Пет. 3,18). Иако ова изјава велича искупљење човека, она ипак поставља нека питања, зар не? Време је да поменем четири питања која ми људи обично постављају.

Може ли се нечији грех пренети на неког другог? Добро питање! Не видим на који начин је ово могуће. Ипак, иако се грех не може пренети, последице тога греха могу – ако вас неко толико воли да се уместо вас суочи са последицама греха. На том страшном крсту, Исус је на себе прихватио последице људског греха. На себе је преузео одговорност за људску отуђеност и одвајање од Бога, који су нас снашли због наших недела. Није ли ово неизмерна великодушност?

Да ли је искупљење човека било неопходно? Зар Бог није могао да једноставно опрости? Зашто је била неопходна било каква жртва? Свакако да отац може да опрости сину – али судија не може да опрости злочинцу. Ако је неко крив, казна се мора извршити. Бог је у исто време и Отац који воли и Судија који се не може поткупити. Он је праведни владар читавог универзума, који мора изобличити сву монструозност зла. Пошто је судија, он се зла мора одрећи на недвосмислен начин. Ипак, он нас воли као Отац и спреман је да на себе преузме последице нагомиланог греха целокупног људског рода. Будите сигурни да је искупљење било неопходно. Да није тако, Исус засигурно никад не би одлучио да оде на крст, то страшно место суда.

Да ли је то праведно? На крају крајева, страдала је погрешна особа. Исус никакво зло није учинио. На ово питање можемо одговорити једино

када схватимо да је Исус, као што Нови завет јасно указује, био у исто време и човек и Бог. Сједињен с људским родом, на себе је преузео страшан ударац уместо свих људи и жена. Једно с Богом, учинио је оно што је било више него праведно. Његова добровољна жртва била је чиста, непојмљиво племенита, и примењива на све оне који се на њу ослањају, како пре, тако и после самог распећа. Неки људи питају: “Шта је са злом који су учинили они који су живели пре Исуса?” Они који су се и у временима пре распећа ослањали на Божију милост били су прихваћени у име онога што ће Исус учинити на крсту. Ми који живимо после распећа можемо бити прихваћени због онога што је он на крсту већ учинио. За Бога не постоји ни *пре* ни *после*.

Да ли опроштење аутоматски вреди за све?

Не. На основу онога што се десило на Голготи, Бог свима нуди опроштење, али оно ступа на снагу једино кад га човек прихвати са страхопоштовањем и захвалношћу. За спасење је потребно двоје!

Борац за слободу

На Голготи су се тог пролећног дана нашла и три нарочита човека. Њихово искуство може нам помоћи да схватимо значење Христовог Крста.

Први човек звао се Варава, вођа групе разбојника. Заједно са још двојцом својих другова,

побунио се против Римљана, који су га ухватили и осудили на смрт. Замислите Вараву у тамници: последњег јутра свог живота, он обливен знојем ишчекује смрт. Ходником одзвања бат корака. Кључ шкрипи у брави. Тамничар улази, скида му ланце и узвикује: “Губи се одавде, Вараво! Слободан си. Неко други ће на крст уместо тебе. Напоље!” Вараво посрће на светлу дана. Кроз измаглицу јури ка месту погубљења. Морао је тако поступити; није могао тек тако напустити своја два друга. Гледа на крст у средини и мрмља: “Ово је мој крст. Требало је да ја будем на њему. Овај Исус умире за мене. Умире иако је невин. Ослобођен сам, иако сам крив.” Невероватне ли замене! Матеј, Марко и Лука нам говоре о Варави. Они желе да схватимо ову непојмљиву замену: да је Исус заузео место окривљеног како би кривац био ослобођен.

Целат

Као официр задужен за извршење погубљења, центурион је имао прилику да изблиза посматра овај суморни чин. На њега је посебан утисак оставио достојанствени страдалник који се молио за своје убице, и који није мислио на себе него на друге: на своју мајку која је стајала у близини и на разбојнике погубљене заједно с њим. Центурион је чуо ругање свештеника и осетио језу од таме која је

насупила. Чуо је и крик умирућег: “Оче, у руке твоје предајем дух свој!”¹⁶ Изненада, из њега је провалило запањујуће признање вере у човека ког је управо погубио: “Овај заиста беше Божији син.”¹⁷ Ми можемо да расправљамо о томе шта је тиме хтео да каже, али је ово извесно била титула коју је сам цар присвајао за себе. Кориштење титуле открива дубоко поштовање према Исусу, с обзиром на то да се односи на човека који је припадао потчињеном народу чији припадници нису били одани Риму. Међутим, није спорно како су ову титулу разумевали писци Јеванђеља. “Исус Христос, Син Божији, Спаситељ” представља најраније исповедање вере приликом хришћанског обреда крштења. Човек који је погубио Исуса изрекао је речи које ће постати хришћанско исповедање вере! У ово можемо бити прилично сигурни. Неколико стихова пре овога, писци Јеванђеља чиине нешто веома чудно. Пошто су описали Исусову смрт, они износе један наизглед неважан податак: “И завеса у храму расцепи се на двоје одозго до доле” (Мк. 15,38), да би нас потом, после ове дигресије, повели на брдо Голготе, да чујемо исповедања вере римског центуриона. Шта су писци Јеванђеља на тај начин хтели да нам кажу?

Завеса која се помиње била је дуга око 18 метара, а њена је сврха била да спречи људе да уђу у најсветији део јерусалимског Храма, тамо

где је обитавао сам Бог. У Светињу над светињама нико није улазио, осим Првосвештеника, и то једанпут годишње, на Дан очишћења, пошто би принео одговарајуће жртве за своје личне и за грехе синова Израиља. Ова завеса је представљала упечатљив визуелни знак који је говорио: “Удаљи се. Бог је свет, а ти ниси. Зобрањен улаз.” Када је Исус страдао на крсту, завеса се поделила на два дела. Она се није поделила одоздо према горе, што би било за очекивати да ју је подерао неко од људи. Бог је завесу поцепео одозго према доле. Ово је јасно значило: “Уђите.” Пут који води у присуство светог Бога сада је био отворен јер је Исус принео стварну жртву за грехе читавог света, на коју је јеврејски жртвени систем указивао. То је управо оно што писци Јеванђеља настоје да нам прикажу. Исусова смрт је омогућила приступ Богу за све оне који желе да му приђу.

Разапети убица

Човек разапет поред Исуса био је зликовац, пљачкаш и убица, и по окрутним мерилима доба у ком је живео заслужио је судбину која га је задесила. Сада је гледао у лице смрти, од које су га раздвајали последњи сати живота. Међутим, он је у тако драматичним околностима мислио на Бога, свестан разлике између добра и зла, и прекорео другог разбојника због његовог

цинизма. Тада је окренуо главу према Исусу и рекао: “Опомени ме се, Господе, кад дођеш у Царство своје” (Лк. 23,42; превод В. Караџића). Каква задивљујућа вера! Он верује да је Исусу који умире поред њега у власти и будућност, и да га се он може сетити. Он верује да Исус има Царство! Потпуно је запањујуће да се обратио окрвављеном човеку у самртном ропцу, тражећи од њега да га се сети по добру у будућем животу. Исус му је одговорио једном од најпознатијих реченица које је изрекао: “Заиста, кажем ти: данас ћеш бити са мном у рају.”¹⁸ За овог разбојника било је право чудо већ то што ће умрети тога дана – обично би се ови јадници пар дана мучили на крсту. Још је дивније то што ће бити с Исусом. Задивљује чињеница да је та срећа будућег света описана предивном речју за рај позајмљеном из староперсијског језика, која означава царски врт – *парадеисос*. Од свега је ипак најлепше оно што је речено јасно и гласно: срамна прошлост овог човека била је избрисана. Греси су му опроштени; кривице је нестало; казна је извршена. Његова будућност је сада била с Исусом, у Божијем врту.

Потребно је скренути пажњу на три чињенице. Пре свега, разбојник није био у стању да се похвали било каквим добрим делом. Био је зликовац. Друго, он више није био у прилици да обави иједан верски обред. Умро је некрштен, нецрквен, али спасен! Треће, он није имао времена

да промени свој живот. Ипак, он се обратио Исусу са молитвом на уснама, с поверењем да ће му Исус дати потпуно, мада незаслужено опроштење. Стихови једне црквене химне ово речито описују: “Ја немам ништа да ти дам, и само се у крст твој уздам.”

Управо ово писци Јеванђеља желе да нам објасне представљајући нам портрете три човека који су тога петка били у жаришту збивања. Варава је видео да је Исус отишао на крст уместо њега. Центурион је увидео да му је Христова смрт обезбедила приступ Богу. Убица је завршио живот сигуран да је избрисана прошлост која га је оптуживала, и да ће с Исусом бити у врту Божијем. Замена, приступ и опроштење – ето шта крст Исусов значи за све оне који од њега затраже помоћ. Он је достојан да скептицизам заменимо захвалношћу и обожавањем.

СУМЊАТЕ ЛИ У ВАСКРСЕЊЕ?

Ниједна тачка хришћанске вере није извргнута толиком руглу као вера у Исусово васкрсење из мртвих. Колико јуче, примио сам писмо следећег садржаја: “Учини нешто за мене. Кад он следећи пут дође у твој центар као Христос у васкрсом телу, а не у виду мем-вируса¹⁹ отелотвореног у мозгу интелектуално зараженог створа, позови ме и дођи ћу на шољицу чаја. Ниједно живо биће не може умрети, а онда оживети.”

Занемарићемо опаску која се односи на “мем-вирус”. То је још једна од неутемељених замисли професора Докинса (Richard Dawkins), коју више нико не жели ни да помене. Па ипак, велики број људи, баш као и мој саговорник, сумња у васкрсење. И ја сам био један од њих.

Кад сам се сусрео с изазовом који пред нас поставља личност Исуса Христа, био сам весео младић, задовољан својом породицом, студијама и спортским достигнућима. Нисам био емотивни

богаљ у потрази за штаком. Нисам био романтик који трага за смислом. Нисам трагао ни за чим посебно. Међутим, открио сам благо које је закупило читав мој живот. То се десило на следећи начин.

Нисам имао ни шеснаест година кад ме је један од мојих школских пријатеља позвао на својеврсни тајни хришћански скуп на школском игралишту за крикет. На скупу је било око 30 момака. Старији човек је држао говор. И данас памтим његове речи: “Исус Христос је жив; васкрсао је из мртвих. Ви га можете упознати.” У шали сам се окренуо момку који је стајао поред мене и упитао: “Ко је овај чужац?” “Зар не знаш?”, одговорио је он. “То је Рендл Шорт (Rendle Short), професор хирургије овде на Бристолском универзитету и уредник *Британског медицинског журнала*.” Био сам потпуно збуњен. Ако он тврди да је Исус устао жив из гроба, засигурно је луд. А опет, ако је уредник *Британског медицинског журнала*, не може бити луд. Ово ме је потпуно збунило. Био сам крајње скептичан, али сам схватио: ако је васкрсење истинито, биће то најзначајније откриће до ког ћу икада доћи. Ако васкрсење није истинито, онда је хришћанство лаж, и ја ћу уложити сву своју енергију да га раскринкам. Тако сам одлучио да истражим о чему се ту ради.

Недуго потом, почео сам да проучавам најстарије сведочанство о овом предмету, 15.

поглавље Прве посланице Коринћанима апостола Павла. Оно каже:

“Јер сам вам пре свега предао што сам и примио: да је Христос умро за наше грехе – по Писмима, и да је сахрањен, и да је васкрснут трећега дана – по Писмима, те се јави Кифи, затим Дванаесторици. Потом се одједном јави више од пет стотина браће, од којих већина живи до данас, а неки умреше. Затим се јави Јакову, па онда свима апостолима. А после свих јави се и мени као недоношчету. Јер сам ја најмањи међу апостолима, који нисам достојан да се назовем апостолом, зато што сам гонио Цркву Божију. Али благодаћу Божијом ја сам оно што сам, и његова благодат, која се излила на мене, не оста без плода, него се потрудох више од свих њих, али не ја, него благодат Божија са мном. Био, дакле, ја или они, тако проповедамо и тако сте поверовали. Али ако се проповеда да је Христос васкрснут из мртвих, како неки међу вама говоре да нема васкрсења мртвих? Ако пак нема васкрсења мртвих, онда ни Христос није васкрснут. А ако Христос није васкрснут, тада је празна наша проповед, празна је и ваша вера. Уз то налазимо се и као лажни сведоци Божији, зато што смо сведочили против Бога – да је васкрсао Христа, кога није васкрсао, ако мртви заиста не васкрсавају. Јер ако мртви не васкрсавају, ни Христос није васкрснут. А ако Христос није васкрснут, узалудна је ваша вера, још сте у

својим гресима. Према томе пропадоше који у Христу помреше. Ако смо се само у овом животу уздали у Христа, јаднији смо од свих људи. А сад је Христос васкрснут из мртвих као првенац од оних који су умрли.” (1. Кор. 15,3-20).

Молим вас да не будете равнодушни: ако је све ово истина, онда је ово најважнија тема којом ћете се икада бавити. Оставите по страни мишљење да је Исусово васкрсење преузето из древних мистеријских религија. У њима не постоји ни један пример да је неко устао из мртвих. Такође одбаците уверење да васкрсење са научне тачке гледишта није могуће, јер то није тачно уколико је Исус поседовао како божанску тако и људску природу. У сваком случају, боље је преиспитати чињенице, него се упорно држати неког предубеђења.

Процените доказе

Пре свега, имајте на уму ко је написао ову Посланицу. Павле је био интелектуални див, али и страствени прогонитељ хришћана, који их је убијао где год би их нашао. Међутим, живот му се потпуно преокренуо управо због оног што је порицао – васкрсења Исуса из гроба. Сусрет с Исусом на путу за Дамаск променио му је живот. “Не видех ли ја Исуса Христа, Господа нашега?”²⁰, пита он. Поред саме личности Исуса Христа,

ништа друго није толико утицало на ширење хришћанства као преобраћење Савла прогонитеља у Павла апостола. Ова чињеница довољно говори сама за себе!

Надаље, приметите колику важност Павле придаје васкрсењу из мртвих. Оно је “од највећег значаја”²¹. То је суштина хришћанства, а не некакав споредни детаљ у хришћанском учењу. На крају крајева, да ли је иједан други верски вођа икада васкрсао из мртвих?

Имајте у виду и време настанка ове Посланице. Она је написана 52. године, дакле пре иједног Јеванђеља, неких двадесетак година после самог догађаја, а не вековима касније, када обично настају митови. Тешко да иједан други догађај потврђују тако добра и рана сведочанства. Међутим, можемо заронити још дубље у прошлост.

Обратите пажњу на време настанка веровања у васкрсење. Оригиначне речи које одговарају изразима “примио сам” и “преносим вам” редовно се користе, како у грчком тако и у хебрејском језику, за пренос званичне традиције. Павле је ово примио као предање од првих апостола, и пренео га Коринћанима када им је 50. године проповедао Јеванђеље. Павле тврди да је извештај о васкрсењу озваничена традиција хришћанске заједнице у време када ју је он преузео приликом преобраћења, што

није било после 35. године, тј. три године после самог васкрсења. Ово сведочанство је од непроцењиве важности. Стога не би требало да нас изненади тврдња историчара Теодора Момсена (Theodore Momsen), који није хришћанин, али који сматра да је васкрсење “најбоље документован догађај древне историје”.

Имајте у виду извор традиције. Павле тврди да се његова порука о васкрсењу поклапа са вешћу првих ученика. Он наводи два имена, Јакова и Кифу. Кифа (Петрово име на арамејском) тврди да је управо он сведок како распећа, тако и васкрсења (1. Пет. 5,1). Он је међу првима сусрео васкрслог Христа, и њему је Христос поново поверио службу иако се три пута одрекао свога Учитеља. После дуге и свестране службе вође овог новог верског покрета, Петар је због своје вере претрпео мученичку смрт. Што се тиче Јакова, био је скептичан према Исусу пре васкрсења (Јн. 7,5), да би после тога духовно узрастао у вођу цркве у Јерусалиму који је такође мученички страдао за веру. Није било поузданијих сведока од Петра и Јакова.

Уочите снагу уверења. Када Павле на грчком језику бележи да је Исус “умро”, “био сахрањен” и “јавио се”, он користи аорист, време које означава радњу која се десила у прошлости; међутим, када каже да “је васкрсао”, он нарушава правило о слагању времена и користи перфекат, који

у грчком језику означава радњу која се десила у прошлости, али чије се последице осећају и у садашњости. Другим речима, “Он је васкрсао и жив је”. Каква задивљујућа индиректна потврда о Павловој вери у стварно присуство васкрслог Христа.

Процените снагу доказа. Они су пажљиво побројани.

1. “Исус је умро.” Нема сумње да је Исус умро. Није било могуће преживети римско погубљење. Очевидац сведочи да је из Христових ребара изашла “крв и вода” када га је један од војника пробио копљем да би се уверио да је мртав (Јн. 19,34). Овај сведок сигурно није познавао медицинску чињеницу да је одвајање крвног угрушка од крвног серума најјаснији доказ да је смрт наступила. У сваком случају, у то су били уверени центурион, задужен за погубљење, и прокуратор Пилат. И један и други могли су много тога да изгубе да су у овоме погинули.

Исус је уистину био мртав, и било која теорија која претпоставља да он није стварно умро, него да је оживео у додиру са хладноћом гробнице, да је наставио да живи животом о ком се даље ништа не зна и да је умро и сахрањен ко зна где – не може опстати у светлу критичког испитивања. Павле настоји да подсети своје читаоце да је Исус умро за наше грехе, остварујући

тако улогу Слуге Господњег који пати из 53. поглавља Књиге пророка Исаије.

2. “Био је сахрањен”. Ово представља алузију на празан гроб. Наредних 150 година, нико није порекао да је тог првог Васкрса пронађен празан гроб. Јеврејима је сигурно одговарало да читаву идеју извргну руглу чим су први хришћани почели да проповедају о васкрсењу. Било би веома zgodно да су могли отићи до гроба и показати Исусово тело које се распада, али ово нико није могао да учини.

Исусови пријатељи нису га могли уклонити из гроба. Тамо је била постављена стража (Мт. 27,62-66), а обесхрабрени Исусови ученици, којима су се распршиле све наде, сигурно нису били расположени да смишљају још већу “превару”. Када је Исус ухапшен и разапет, они су се у страху разбежали. У сваком случају, замисао по којој су они украли тело, иако теоретски могућа, невероватна је са психолошке тачке гледишта. Они су били спремни да страдају због вере у васкрсење, и многи од њих су уистину и страдали. Не умире се за оно што знамо да је превара.

Војници нису могли уклонити Исусово тело. Они су стражарили да га нико не би однео. Претила им је смртна казна уколико не изврше своју дужност.

Као што смо видели, представници јеврејских власти нису желели да уклоне тело. Они су неко време ковали план да убију и сахране Исуса, и сада су у томе и успели.

Ниједно од природних објашњења васкрсења никада није задобило велики број присталица из простог разлога што ниједно од њих једноставно не држи воду. Један невероватан детаљ убедио је Петра и Јована када су дотрчали према гробу да би се уверили да је празан. Покров који је обавијао тело Христово, као и покров који је обавијао главу, остали су нетакнути на свом месту, док је тело нестало (Јн. 20,6-9). Нико од људи се не би усудио да почини нешто тако морбидно. Али, ако је Христово тело васкрсло и преобразило се, као што се камени угаљ претвара у енергију, онда можемо објаснити зашто је покојников покров остао нетакнут. Тела није било, али су погребни покрови остали, попут напуштене чауре коју је за собом оставио лептир.

3. “Христос је васкрсао”. Ово је било последње што би један Јеврејин могао да замисли. Садукеји, јеврејска фракција сачињена од аристократије, нису веровали ни у какво васкрсење. Фарисејска партија је веровала у васкрсење, али на Судњи дан. Идеја о васкрсењу усред историје за све њих је била неприхватљива.

4. “Он се јавио” читавом низу сведока. Управо се на овај начин утврђује историчност неког

чина. Не може се, на пример, на основу саме логике одредити датум Битке код Хејстингса²², али се може сакупити велики број сведочанстава очевидаца, тако да ће само пристрасан човек одбити да ова сведочанства прихвати као веродостојна.

Празан гроб никада не би могао да произведе веру у васкрсење. Он би, уместо тога, остао пука загонетка. Међутим, десило се нешто што је објаснило зашто је гроб био празан, нешто што је Исусове пријатеље усхићене послало у свет. Ово “нешто” представља јављање живог Исуса ученицима у кратком периоду од шест недеља како би их убедио да се десило управо оно незамисливо, и да је последњи непријатељ људског рода савладан. Исус се прво јавио Кифи (тј. Петру), а потом дванаесторици ученика, потом мноштву од “500 одједном”, по свему судећи у Галилеји, где су се одиграли најважнији догађаји његове службе. Потом се јавио “свим апостолима”, укључујући и Тому, који није био присутан када се Исус, недељу дана раније, први пут јавио својим ученицима. Тома је, као невероватно упоран скептик, одбио да поверује у тврдњу његових пријатеља да су видели живог Исуса, али управо он у молитви пада Исусу пред ноге и клања му се уз речи “Господ мој и Бог мој” (Јн. 20,28). Васкрсли Господ се на крају јавио и самом писцу посланице, апостолу Павлу, као што описује 1. Коринћанима 15.

Неки су покушали да објасне ова Исусова јављања називајући их обичним халуцинацијама. Међутим, то није могуће. Халуцинације су својствене одређеним типовима људи, и обично се везују за одређена места. Ако су упорне, изазивају растројство. Међутим, јављања о којима је овде реч доживели су различити људи на различитим местима. Она су трајала 40 дана, и нису произвела растројство, него дубоку радост и целовитост личности оних који су видели Исуса.

5. Потребно је имати на уму још један чинилац. Исусови ученици, чији се живот из корена изменио, обраћају нам се не само кроз поглавље које смо навели, него кроз цео Нови завет. Петар је од кукавице постао човек-стена, и на крају страдалник за веру. Дванаесторица су од преплашене светине постали неустрашива црква. Уместо бесног прогонитеља, Павле се претворио у непоколебљивог апостола. Скептик Јаков постао је хришћански вођа. С правом се може рећи да је Црква створена тог васкршњег дана.

Васкрсење је створило Цркву.

Наравно, ученицима је требало времена да поверују (коме не би?), али када су се уверили у истинитост васкрсења, њихова порука се проширила по Римском царству као шумски пожар. Једино што је хришћанство издвојило из јудаизма јесте личност Исуса Христа – разапетог и васкрслог!

Уистину, докази су убедљиви. Мене су потпуно убедили у годинама младалачког трагања. Много година сам их интензивно проучавао као научник који се бави Новим заветом. Не чуди да је сер Едвард Кларк (Edward Clarke), судија Вишег суда, рекао: “Као адвокат дуго сам изучавао чињенице везане за догађаје који су се одиграли тог васкршњег дана. Докази су убедљиви. Као судија Вишег суда Велике Британије, стално сам доносио пресуде на основу доказа који ни приближно нису били тако убедљиви.”

Размислите о значењу ових чињеница

Све ове чињенице упућују на одговоре на *три најтежа филозофска питања* која човек може да постави: да ли Бог постоји? Какву веру исповедати? Шта се дешава након смрти?

Васкрсење доказује да Бог постоји; оно даје вредност религији Исуса Христа и показује да смрт није крај. Исус је уистину “првенац од оних који су умрли”, као што стоји у 1. Кор. 15.

Васкрсење одговара и на *три најважнија лична питања* која ћемо себи икада поставити.

Пре свега, шта да радим са нечистом савешћу, и са свим оним неделима која ми не избијају из главе? Драмски писац Артур Милер (Arthur Miller) рекао је: “Птице се враћају кући

да се гнезде. Учиниш нешто и онда покушаваш да то избришеш – али не иде. Оно што си учинио прогони те док те не стигне.” Тачно, зар не? Крст и васкрсење представљају лек за овакво стање. Апостол Павле је рекао: “[Христос] предан за наше грехе и подигнут ради нашег оправдања.”²³ Управо ово мења све. Сећам се приче коју ми је испрчао неки човек који је био снајпериста за време рата. После су га прогониле ноћне море јер је убио велики број људи. Кад је сазнао да је његова кривица пред Богом избрисана због онога што је Исус учинио на крсту, поверовао је и ноћне море су престале.

Затим, шта је са вашим садашњим стањем? Да ли сте усамљени? Да ли вам је тешко? Плашите ли се? Васкрсли Христос све то увек не уклања, али нам обећава да ће бити уз нас кад нам је тешко. Исус је својим следбеницима поручио: “И, ево, ја сам са вама у све дане до свршетка света.”²⁴ Небројени верници проверили су истинитост ових речи. И ја сам један од њих.

Коначно, шта са будућношћу? Нисте сигурни за посао и пензију, плашите се смрти? Послушајте још једном апостола Павла: “Ко ће нас раставити од Христове љубави? невоља, или притешњеност, или гоњење, или глад, или голотиња, или погибао, или мач. [...] Али у свему томе ми надмоћно побеђујемо помоћу онога који нас је заволео. Убеђен сам наиме, да нас

ни смрт, ни живот, ни анђели, ни поглаварства, ни садашњост, ни будућност, ни силе, ни висина, ни дубина, нити какво друго створење, не може раставити од Божије љубави, која је у Христу Исусу Господу нашем” (Рим. 8,35-39). На овај начин и сама смрт престаје да буде страшна. Руска монахиња Марија добровољно је отишла у гасну комору у нацистичком концентрационом логору Равенсбрик, само да би била уз једну престрашену девојчицу. “Христос васкресе”, рекла је она држећи девојчицу за руку. “Не бој се ничега.”

То је све. За Христово васкрсење постоје јаки докази. Исус који је устао из гроба има неизмерну вредност и значај у животу сваког човека.

Све нас ово враћа на оно игралиште за крикет у Бристолу на ком сам први пут чуо, али и посумњао да је Исус жив. Од тада сам истраживао како историјске чињенице, тако и понашање младића који су тврдили да им је тај Исус близак. Једног дана ме је Ричард Гори (Richard Gorrie), вођа тог незваничног хришћанског покрета, изазвао речима: “Пошто си све то проверио, да ли верујеш да је Исус Христос устао из мртвих?” “Мислим да верујем,” одговорио сам. “У том случају, он је жив и ти га можеш срести”, рекао је он. “Шта ћеш му одговорити?”, питао је. Тада ми је показао један новозаветни стих, који

ми је променио живот. Видео сам да је исти тај стих касније променио живот многих скептика. Исто може да учини и за вас. Овај младић ми је указао на невероватно обећање васкрслог Исуса: “Види, стојим на вратима и куцам; ако ко чује мој глас и отвори врата, ући ћу к њему” (Отк. 3,20). Исус је био спреман да дође и прати ме кроз живот. Увидео сам да ова одлука не зависи толико од ума колико се тиче човекове воље.

Тога дана сам Исусу широм отворио врата свог живота, која су чврсто били затворили скептицизам и егоцентричност. Молио сам се. Исусу Христу сам признао да се стидим што сам га толико дуго држао подаље од себе. Замолио сам га да уђе у мој живот и остане са мном својим невидљивим Духом, и да ме тај Дух промени. Наравно, то је био само почетак, али је то била најважнија одлука коју сам икада донео. Она је представљала увод у доживотно пријатељство. После шездесет и пет година, сећам се протеклих година с истинском захвалношћу, и знам да с поверењем могу да се суочим са старошћу и смрћу.

СКЕПТИЦИ КОЈИ СУ СЕ ПРЕДОМИСЛИЛИ

Није лоше бити скептик. Скептицизам нас спасава од олаког прихватања многих бесмислица. Истовремено, није на одмет да превазиђемо скептицизам и променимо став уколико чињенице то дозвољавају.

Тврдим да су докази које сам изнео у овој краткој књизи довољни да искреном скептику омогуће да промени мишљење. Постоји више него довољно доказа да је Исус уистину увео Бога на сцену људског живота, да је умро за наше грехе, да је устао из мртвих и да нам је омогућио да се са њим сусретнемо. У светлу ових доказа, било је у прошлости много скептика који су се усудили да му повере своје животе, иако их је мучио црв сумње у погледу појединих поставки хришћанске вере.

Скептици ранијих векова који су променили своје мишљење

Међу првима који су се предомислили били су сумњичави чланове Исусове породице.

Као што смо видели, када је Исус почео јавно да проповеда, чланови његове породице нису у њега поверовали. До потпуног преокрета дошло је касније, после васкрсења. Исусов брат Јаков постао је вођа цркве у Јерусалиму. Наследио га је Јуда, још један од Исусове браће. Они су имали храбрости да се суоче са чињеницама, и да промене мишљење о Исусу, иако је ово подразумевало велике непријатности. Преобраћење чланова Исусове породице сигурно је било предмет општег подсмеха по крчмама Назарета.

Такође смо видели да је још један веома интелегентан Исусов савременик, Павле из Тарса, био скептичан према Исусу, и то до те мере да је прогонио чланове ове нове секте с намером да их уништи. Међутим, и он се предомислио када се, на путу за Дамаск, сусрео лицем у лице са васкрслим Исусом. Његово преобраћење променило је историју читавог света.

Слично се дешавало и у наредним вековима. У раном II веку срећемо Јустина Филозофа, који је такође био скептик, и који је поверовао у Христа после разговора са једним старцем који је био хришћанин, искусивши потом “страшну

моћ Писма”. Јустин је и након свог преобраћења у хришћанство наставио да се бави филозофијом, проповедајући истовремено свима да је Исус Христос врхунац филозофског трагања. У IV веку, Августин је дуго времена био скептик. Међутим, после дугог истраживања, постао је истински хришћанин и једна од најважнијих личности целокупне историје људског рода.

Савремени скептици који су се предомислили

К.С. Луис

Много је оних који су у новије доба прошли сличан пут. Ниједан од њих није познатији од К. С. Луиса, професора с Оксфорда и некадашњег убеђеног атеисте. Веома способан и интелигентан, Луис нам у књизи под насловом *Хришћанство (Mere Christianity)* казује да се његов главни аргумент против Бога темељио на чињеници да је свемир исувише окрутан и неправедан.

“Одакле у мени појам правде и неправде? Човек не назива неку линију кривом осим уколико познаје појам праве. Са чим сам упоредио овај свет кад сам га назвао неправедним? Тако из самог настојања да оповргнем постојање Бога – другим речима, да закључим да је читава стварност бесмислена – проистиче да морам да претпоставим да један део стварности, то јест моје поимање

правде, и те како има смисла. Из тог проистиче да је атеизам исувише једноставан. Ако је читав свет бесмислен, ми никада не бисмо могли да дођемо до смисленог закључка да је бесмислен.”

Реч је о истинском скептику који је био искрен и спреман да посумња у своје сумње. Ово представља најважнији корак на путу хришћанског учеништва, који нам Луис објашњава у својој књизи *Surprised by Joy* (*Изненађен радошћу*):

“Током духовског триместра²⁵ 1929. године, предао сам се Богу и прихватио његово постојање. Клекнуо сам и молио се те ноћи – ја најтужнији од свих људи, обраћеник који се опире обраћењу више од било ког у Енглеској. Тада нисам видео оно што ми је данас потпуно јасно и што се само по себи подразумева: да је Бог толико понизан да прихвата чак и таквог преобраћеника као што сам ја. Блудни син се напокон вратио кући. Да ли је иједно људско срце способно да потпуним обожавањем одговори на ту Љубав, спремну да широм отвори врата блудном сину који се враћа кући бунећи се и отимајући се, и гледајући како да побегне?”

Колико скептика је доживело слично: кад их је сустигао Небески гонич²⁶, морали су да промене мишљење! Луис је 1931. године, неколико година после овог догађаја, достигао потпуну веру у Христа, о чему пише пријатељу:

“Прерастао сам веру у постојање Бога, и сада истински верујем у Христа и хришћанство.

Овоме су допринели Дајсон (Dyson) и Толкин (Tolkien), са којима сам у разговору провео читаву једну ноћ.”

Многи од нас су упознали Христа управо преко оваквих пријатеља. У једном другом писму упућеном пријатељу, Луис дубокоумно сагледава одушевљење које га је преправило када се предао Исусу Христу:

“Сасвим је разумљиво што осећаш да ти се десило ‘нешто предивно’. Са захвалношћу прихвати ово усхићење као неку врсту рођенданске честитке од Бога, али запамти да је све то само честитка, али не и сам поклон. Прави поклон је дар Духа Светога. Немој ни да помишљаш да ће од сада па надаље ‘све ово бити занимљива пустоловина’, јер неће. Усхићења било које врсте не трају дуго. Ово је као да те је неко погурао на бициклу. Касније ћеш сам морати напорно да окрећеш педале, али нема потребе да се због овога обесхрабриш. Биће то добра вежба за ножне мишиће твога духовног бића.”

Био је ово веома проницљив савет.

Чак Колсон (Chuck Colson)

Небројени мушкарци и жене корачали су путем који води од сумње до вере. Људи као Паскал, Џон Њутн, Г.К. Честертон, Малком Магериц, Александар Солжењицин...

Имао сам част да упознам једног од познатих скепитика, Чарлса (Чака) Колсона, који је од 1969. до 1973. године био посебни саветник председника Никсона. У исто време, Колсон је био циничан и арогантан човек, кога су често звали Никсоновим “злим духом”. У Белој кући је имао уред одмах до Председниковог; био се заклео да ће газити преко мртвих само да Никсон поново постане председник. Једне вечери се нашао за столом са својим пријатељем Томом Филипсом (Tom Phillips), који му је замерио због живота који води, али и због скептицизма који га је обузео. Том приликом Колсон је од Филипса добио књижицу коју је, испоставило се, написао нико други до К.С. Луис. Било је то *Хришћанство*. Колсон је књигу прочитао при светлости уличне лампе, јер се плашио да га супруга не исмеје кад види да чита такву врсту литературе. Схватио је све што је писало у књизи, и у њој пронашао Христа.

Убрзо потом, Колсон је оптужен за умешаност у аферу Вотергејт, проглашен кривим и осуђен на казну затвора у трајању од седам месеци. У затвору је његова новостечена вера процвала. “Благословена да си, тамнице, што си ушла у мој живот”, знао је после тога да узвикне. Када је изашао из затвора, напустио је политичку каријеру и почео да води смислен живот који ће од њега начинити најуспешнијег друштвеног реформатора XX века. Не само да је постао вичан

апологета хришћанства, него је основао и Удружење затвореника (Prison Fellowship), које представља највеће добротворно друштво на свету посвећено затвореницима, и чији активисти раде у преко стотину земаља света. Истинско “обраћење”, односно “преокрет”, мења човеков живот и планове. Нема никакве сумње да је Чак Колсон постао далеко утицајнији кроз рад са затвореницима, него што је то икада био као безосећајни и скептични политичар.

Терористи и ученици

Том Тарантс (Tom Tarrants) представља још једног од занимљивих људи које познајем. Тарантс је био скептик, антисемита и терориста. Пун мржње и беса, свим силама се противио десегрегацији америчког Југа 1960. године. Са само двадесет и једну годину, био је пуноправан члан “Белих витезова” (White Knights), најопасније фракције Кју-клус-клана. Учествовао је у око тридесет бомбашких напада на цркве, синагоге и куће појединаца. Ухваћен је приликом једног ватреног окршаја са ФБИ. Његова партнерка је тада погинула, док је он сам био тешко рањен, са преко 19 метака. Тарантс је потом осуђен на тридесет година робије у једном од најозлоглашенијих затвора у САД. Ту није било много доступног штива; тако је он почео да проучава Јеванђеље. Исусове речи нису му

давале мира. “Каква је корист човеку ако сав свет задобије, а души својој науди?”²⁷ Сам у ћелији, предао је Исусу Христу свој упропаштени живот. Промена се ускоро видеала. Одрекао се Клана, а његова дубоко укорењена мржња претворила се у љубав. Данас је он један од најмилостивијих и најплеменитијих људи које познајем. После ослобођења из затвора, прошао је обуку за проповедника, а недуго потом био је и рукоположен. Посветио се хришћанском добротворном раду у пределу Вашингтона, где је био универзитетски капелан, директор Школе за градску мисију, и неколико година председник Института “К.С. Луис” (C.S. Lewis Institute). Том Тарантс поседује посебан дар саосећања са људима које саветује. Он је савршен пример промене коју Исус Христос уноси у живот људи који су одбацили скептицизам и указали му поверење.

Ако напустимо суднице САД и окренемо се универзитетској сцени Велике Британије, река скептика који су постали убеђени хришћани и даље тече. **Пит Николас** (Pete Nicholas) је 1997. године дошао на Оксфорд како би изучавао филозофију, политику и економију. Био је веома сумњичав према хришћанству. Није веровао да оно може да одоли интелектуалној критици, нити да је у стању да обезбеди доследан теоријски оквир за људско знање. У сваком случају, сматрао је да је хришћанство рестриktivно!

Био је ватрени спортиста и три године се припремао за велики дуел у рагбију између Оксфорда и Кембриџа, у ком је учествовао – и победио. И поред ове победе, њега је и даље мучило осећање празнине. “Ово ме је потпуно збунило”, писао ми је он. “Зашто нисам био сретнији?”

“Негде у то време”, наставио је даље Николас, “почео сам да посећујем хришћанска предавања на Универзитету и да увиђам да хришћанство не само што поседује одговоре на најважнија питања која нам живот поставља, него су, што ме је још више изненадило, ти одговори обично и веома убедљиви. Убрзо је дотадашње пролазно интересовање заузело средишње место у мом животу. Уместо да спремам испите, неколико недеља сам истраживао ко је Исус и шта значи бити његов следбеник. Што сам више читао, постајао сам све уверенији у истинитост Христовог живота, смрти и васкрсења, не само у неком апстрактном смислу, већ и на дубоко личном плану – у односу на мене самога. Христос је живео животом којим је требало да ја живим, и он је страдао смрћу коју ја заслужујем. Тако сам се априла 2000. године предао Христу и одлучио да га следим.”

Пет је прошао обуку за викара Англиканске цркве и спрема се да изгради нову цркву у Лондону, радећи у исто време у организацији “Хришћани у спорту” (Christians in Sport). Он закључује: “Каква промена, али и предност!”

Мој пријатељ **Стив Колијер** (Steve Collier) недавно је магистрирао, а онда је и рукоположен. Он пише следеће:

“У тинејџерским годинама био сам веома скептичан и зато сам агресивно одбацио хришћанство из три главна разлога. Прво, зато што је било, како је рекао Карл Маркс, ‘опијум за масе’. Оно је служило као седатив за оне који нису у стању да се изборе са животним потешкоћама. Друго, ова религија је покренула многа зла на свету. И треће, зато што није постојао никакав доказ за постојање Бога.

Па ипак, после свега, сада сам рукоположени свештеник у цркви. Шта се десило? Када сам био двадесетогодишњи студент, изненадио сам самога себе прихвативши позив да посетим лондонску цркву Свете Тројице у Бромп-тону. Нисам очекивао много; ипак, то вече ми је променило живот. Проповедник је говорио о хришћанској вери, али и свему лошем што је видео у хришћанству, и што се поклапало са мојим замеркама. Изненада ми је постала јасна једна веома једноставна истина – Исусова личност је срж хришћанске вере. Ништа мање и ништа више. Одједном су ми се отвориле очи. Религија ме је толико дуго одбијала и у њу нисам имао поверења јер сам посматрао структуре, хијерархију, људе који хришћанство, по мом мишљењу, нису представљали на прави начин

– и тиме промашили циљ. Гледајући у њих, нисам видео личност Исуса Христа. Када сам схватио ко је он, све се променило. Шта друго могу тражити као доказ за постојање Бога осим самог Сина Божијег? Од када сам се предао Исусу, мој живот се променио: уместо лутања кроз пустињу живота, научио сам да волим људе и радујем се што им могу помагати као свештеник. Познати Исуса, волети га и бити у заједници с њим – то је сврха нашег постојања, и само то доноси радост која се осећа свим срцем.”

Професор с Окфорда

Професор **Алистер Мекграт** (Alister McGrath) је један од најумнијих и најутицајнијих хришћанских предавача и писаца. Као широм света познат и признат говорник, он полемише с атеистима попут Ричарда Докинса (Richard Dawkins) и, раније, Кристофера Хиченса (Christopher Hitchens). А. Мекграт има два доктората, из природних наука и из теологије. Указана му је велика и ретка част да буде позвани професор²⁸ на Оксфордском универзитету, а тренутно предаје теологију на колеџу Кингс у Лондону. Многе ће изненадити сазнање да је он раније био атеиста и велики спептик у односу на хришћанство, али је с временом открио и развио снажну и интелектуално аргументовану веру у Христа. Као мој близак пријатељ, радо је пристао да сам напише део овог поглавља:

“Касних шездесетих година, еуфорија секуларизма захватила је Западну Европу и Северну Америку. Априла 1966. године, часопис *Тајмс* је на насловној страни објавио да је Бог мртав. Социолози су најављивали зору новог атеистичког доба, у ком ће вера у Бога изумрети, да би је замениле секуларне идеологије као што је марксизам. Религију је требало уклонити јер је, у најбољем случају, била неважна за стварни живот, а у најгорем је представљала злу и изопачену силу која је поробила људски род својим лажима и заблудама.

Такво је било опште расположење касних шездесетих година, које сам и ја делио. Културна атмосфера била је тих дана засићена марксизмом, како у Западној Европи, тако и у мојој родној Северној Ирској. Ипак, у мом случају, марксистичку критику религије заменило је нешто једнако моћно и убедљиво – научни поглед на стварност.

Наука је нудила објашњење за све. Усисала је у себе идејни простор који је пре тога насељавао Бог, и заменила га разумним, хладним рационализмом научног метода. Једино су искази науке имали смисла. Сматрао сам да само наука пружа поуздана сазнања о стварности и поретку ствари. Атеизам је био моја вера, а њени темељи су почивали на науци.

Добио сам стипендију за студирање хемије на Оксфордском универзитету, што ми је само

по себи пружило огромно задовољство, али и обезбедило начин да оснажим и продубим своје атеистичко становиште. Међутим, док сам се припремао за Оксфорд, почео сам да читам књиге које су се бавиле историјом и филозофијом науке. Није све текло онако како сам очекивао. Закупљале су ме мисли које су ударале у темеље моје атеистичке вере. Више нисам био у стању да подржим једноставно схватање да 'наука доказује своје идеје'. Све ми је изгледало далеко сложеније. Увидео сам да је могуће веровати у нешто што се не може доказати. Тада ми је синуло! Зар хришћани не тврде исто?

Ово је посејало семе сумње у мој ум. Зар мој атеизам није уистину нека врста логичне заблуде која се базира на погрешном разумевању стварног опсега науке, или природе научних тврдњи? Ова ме је помисао веома узнемиравала, и трудио сам се да о њој не размишљам. Нико не воли кад му се урушава лични поглед на свет. Био сам у искушењу да такве идеје одбацитим како безвредне, управо онако како то још увек чини Ричард Докинс – и да их прогласим за неупућене и ненаучне 'нападе на истину'. Ипак, моје сумње нису нестале.

Када сам октобра 1971. године доспео на Оксфорд, одлучио сам да све ово озбиљно размотрим, не бих ли се коначно умирио. Очекивао сам да ће мој атеизам очврснути, тако да

могу да елиминишем ову интелектуалну несигурност. Желео сам да на све то ставим тачку, да бих могао да се посветим важнијим стварима. Међутим, пошто сам био оштар критичар хришћанства, схватио сам да ту исту критичку процену треба да применим и на атеизам, чија ми се исправност дотада чинила очигледном, и који је на тај начин био заштићен од критике ове врсте. Октобра и новембра 1971. године, почео сам да откривам да интелектуални аргументи атеизма нису онако јаки како сам веровао. Уместо да буде истинит сам по себи, атеизам је почивао на веома несигурним темељима. Са друге стране, показало се да је хришћанство далеко издржљивије него што сам претпостављао. Имало је смисла! И било је узбудљиво, како интелектуално тако и духовно!

Напокон, схватио сам да атеизам представља систем веровања, а не чињенични приказ стварности, као што сам претпостављао. Коначно сам окренуо леђа једној вери и пригрлио другу. Одбацио сам систем веровања који је порицао да са вером има било шта заједничко, и прихватио други, који је веома отворен и искрен у погледу свог положаја. Моје обраћење представљало је плод слободног размишљања. Верујем да сам пронашао најбољи начин да осмислим стварност, и он и дан-данас представља мој поглед на свет. Своју нову веру сада бих описао речима К.С. Луиса: 'Верујем у хришћанство

као што верујем да ће изаћи сунце – не само зато што га видим, него зато што с њим видим све остало.’”

ЗАКЉУЧАК

Док затварате ову кратку књигу, запитајте се да ли сте спремни да се прикључите људима о којима говори 7. поглавље, људима који су окренули леђа скептицизму и започели хришћански живот?

“Исусе Христе, ја ни изблиза нисам сигуран да ли си жив и спреман да ме саслушаш, али ако јеси, молим те, покажи ми то; ја сам спреман да покушам!”

Открићете да Исус одговара чак и на једну овако опрезну молитву. Довољно је да почнете. Онда поразговарајте о томе са поверљивим пријатељем који је хришћанин, и затражите да вам помогне.

БЕЛЕШКЕ уз превод:

1. Бекгемон (*backgammon*) је енглеска друштвена игра која укључује таблу за играње, жетоне и коцкицу за бацање, из исте породице као и “Не љути се, човече”.

2. За цитате из Светог писма Новог завета користили смо превод Емилијана Чарнића, уколико није другачије назначено.

3. Превео Владан Добривојевић, Београд: Двери, 2008.

4. Служебник (енг. *lectionary*) је богослужбена “књига у којој се излажу непроменљиви делови свакодневног богослужења, и то оно што треба да произносе и чине свештеници и ђаци” Извор: www.svetosavlje.org [20.04.2014.]

5. Цитати из Курана наведени су према преводу Бесима Коркута.

6. Мк. 2,7.

7. Јн. 20,28.

8. Лк. 23,34.

9. Мт. 24,35.

10. Јевр. 7,26.

11. 1. Јн. 1,8; 3,5.

12. Јн. 11,25.

13. Јн. 8,12.

14. Јн. 14,6.

15. Лк. 23,34.

16. Лк. 23,46.

17. Мт. 27,54.

18. Лк. 23,43.

19. *Mem* је израз који означава јединицу културолошке информације, попут неког културолошког феномена или идеје, која се преноси од једног ума до другог (*The American Heritage Dictionary of the English Language, Fourth Edition*). Творац овог израза је теоретичар еволуције и радикални атеиста Ричард Докинс, који је хтео да укаже на чињеницу да поједине идеје паразитирају, шире се и размножавају на сличан начин као и вируси. *Мем-вирус (meme-virus)* за Р. Докинса представља тако стање које нарушава балансирано расуђивање код наводно зараженог. Заражени овим вирусом показују глад за свеколиком знањем, без обзира колико тривијално, нелогично или непотребно оно било.

20. 1. Кор. 9,1; превод Вука Караџића.

21. Тако стоји у новијим енглеским преводима 1. Кор. 15,3; нпр. *For what I received I passed on to you as of first importance* (превод NIV), тј. “Јер оно што сам примио проследио сам вам као садржај од прворазредне важности”.

22. Битка код Хејстингса (Battle of Hastings) одлучила је 1066. године о новим господарима Енглеске. Пошто је са својим бродовима успешно препловио Ламанш, нормански војвода Вилијам Освајач победио је код Хејстингса англосаксонског краља Харолда II и ускоро постао краљ Енглеске, чиме је отпочела вековна норманска (француска) превласт у Енглеској.

23. Рим. 4,25.

24. Мт. 28,20.

25. *Trinity term* (енг.) један је од три наставна триместра на Оксфорду, и траје два месеца, од средине априла до краја јуна. Име је добио по црквеном празнику Свете Тројице или Духова.

26. “Hound of Heaven” је чувена песма британског песника Френсиса Томсона, у којој метафора “Небеског (пса) гонича” означава Божији дух који прати човека желећи да придобије његово срце и врати га к себи.

27. Мт. 16,26; превод Вука Караџића.

28. Другим речима, Мекграт није од оних професора који су на основу конкурса изабрани да наследе место неког славног претходника на већ основаној катедри (*established chair*), већ је на основу достигнућа у својој области позван да држи наставу из предмета који је он увео (*personal chair*).